

**KENTSEL YAŞAM KALİTESİ VE
YAŞANABİLİRLİK ANALİZİ:
ERZURUM ÖRNEĞİ**

Kübra MORKOÇ KARAKAYA

**Yüksek Lisans Tezi
İktisat Teorisi Anabilim Dalı
Doç. Dr. Ergün AKTÜRK
2019
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT TEORİSİ ANABİLİM DALI**

Kübra MORKOÇ KARAKAYA

**KENTSEL YAŞAM KALİTESİ VE YAŞANABİLİRLİK ANALİZİ:
ERZURUM ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Ergün AKTÜRK**

ERZURUM-2019

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

19/09/2019

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "KENTSEL YAŞAM KALİTESİ VE YAŞANABİLİRLİK ANALİZİ: ERZURUM ÖRNEĞİ" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim *.

☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☒ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

Tarih ve İmza

19/09/2019

Kübra MORKOÇ KARAKAYA

* LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE

.....
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

F-83/00/22.12.2016

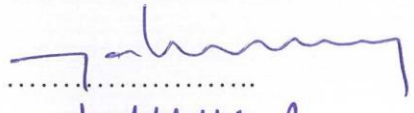
T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

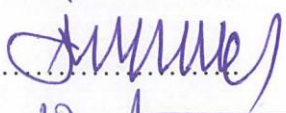

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç.Dr. Ergün AKTÜRK danışmanlığında, Kübra MORKOÇ KARAKAYA tarafından hazırlanan bu çalışma 19 / 09 / 2019 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından İktisat Teorisi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Yusuf AKAN İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Sakir DİZMAN İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ergün AKTÜRK İmza:

Prof. Dr. Sait UYLAŞ
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
KISALTMALAR	V
TABLolar LİSTESİ.....	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	IX
ÖNSÖZ.....	X
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE: KALİTE, YAŞAM KALİTESİ, YAŞANABİLİRLİK, KENTSEL YAŞAM KALİTESİ

1.1. Kalite.....	3
1.2. Yaşam Kalitesi	3
1.3. Yaşanabilirlik.....	4
1.4. Kentsel Yaşam Kalitesi	5
1.5. Kentsel Yaşam Kalitesi Ve Kalkınma Arasındaki İlişki.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

KENTSEL YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNE YAPILMIŞ BAZI ÇALIŞMALAR

2.1. Birleşmiş Milletler	12
2.2. Avrupa Konseyi	13
2.3. Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD).....	15
2.4. Türkiye	15

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ERZURUM'UN KENTSEL YAŞAM KALİTESİ GÖSTERGELERİ AÇISINDAN MEVCUT DURUMU

3.1. Erzurum Hakkında Genel Bilgi	18
3.2. Erzurum'un Demografik ve Nüfus Göstergeleri	19
3.3. Erzurum Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri	26
3.3.1. Eğitim Ölçütleri	26
3.3.2 Ekonomi Göstergeleri	30
3.3.3. Sağlık Göstergeleri	36
3.3.4. Güvenlik Göstergeleri.....	36
3.3.5. Kent Hayatı Ölçütleri.....	39
3.3.6 Kültür-Sanat Ölçütleri.....	43

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KENTSEL YAŞAM KALİTESİ VE YAŞANABİLİRLİK ANALİZİ: ERZURUM	
4.1. Araştırmanın Amacı.....	45
4.2. Araştırmanın Modeli.....	46
4.3. Veri Hazırlama Yöntemi.....	46
4.4. Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi.....	46
4.5. Veri Analizi	47
4.6 Araştırmada Elde Edilen Bulguların Değerlendirilmesi	47
4.6.1. Bulgular	48
4.6.2. Hipotezler, t ve ANOVA Testleri	73
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	78
KAYNAKÇA	84
İNTERNET KAYNAKLARI	86
ÖZGEÇMİŞ.....	92

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****KENTSEL YAŞAM KALİTESİ VE YAŞANABİLİRLİK ANALİZİ: ERZURUM
ÖRNEĞİ****Kübra MORKOÇ KARAKAYA****Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ergün AKTÜRK****2019, 100 sayfa****Jüri: Doç. Dr. Ergün AKTÜRK (Danışman)****Prof. Dr. Yusuf AKAN****Doç. Dr. Şakir DIZMAN**

Bu çalışmanın amacı Erzurum kent merkezinde ikamet eden bireylerin fikirleri alınarak Erzurum'un cazip ve eksik yönlerinin ortaya konulması ve bu doğrultuda kentsel yaşam kalitesi ve yaşanabilirlik düzeyinin değerlendirilmesidir. Çalışma temel olarak dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; kalite, yaşam kalitesi, yaşanabilirlik ve kentsel yaşam kalitesi hakkında kavramsal bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde; konuyla ilgili uluslararası ve ulusal alanda yapılmış çalışmalar aktarılmış, kentsel yaşam kalitesi ve kalkınma arasındaki ilişki ortaya konulmuştur. Üçüncü bölümde; Erzurum'un kentsel yaşam kalitesi ölçütleri açısından mevcut durumu incelenmiştir. Son bölümde ise; yapılan anket yardımıyla Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesi ve yaşanabilirliğinin nasıl algılandığı hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda; kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyi ile cinsiyet, eğitim durumu ve memleket arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, yaş, medeni durum, aylık gelir düzeyi ve aylık gider düzeyi arasında ise anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELEER: Kentsel Yaşam Kalitesi, Yaşam Kalitesi, Yaşanabilirlik, Erzurum

JEL KODLARI: D60, R0, O10

ABSTRACT

MASTER THESIS

**URBAN LIFE QUALITY AND LIVABILITY ANALYSIS: EXAMPLE OF
ERZURUM**

Kübra MORKOÇ KARAKAYA

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Ergün AKTÜRK

2019, 100 sayfa

Jury: Assoc. Prof. Dr. Ergün AKTÜRK(Advisor)

Prof. Dr. Yusuf AKAN

Assoc. Prof. Dr. Şakir DIZMAN

The aim of this study is to determine the missing and positive aspects of Erzurum and to evaluate the quality of urban life and livability. The study consists of four parts. In the first chapter; conceptual information about quality, quality of life, livability and urban quality of life are given. In the second chapter; international and national studies on the subject have been transferred and relationship between urban quality of life and development is presented. In the third chapter; the current situation of Erzurum in terms of urban quality of life was examined.

In the last chapter, evaluations were made about how the urban life quality and livability of the city center of Erzurum was perceived by means of a survey. As a result of the study, it was determined that there was no significant difference between the level of perception of urban quality of life and gender, education level and country, and there was a significant difference between age, marital status, monthly income level and monthly expenditure level.

KEYWORDS: Urban Life Quality, Life Quality, Livable, Erzurum

JEL CODES: D60, R0, O10

KISALTMALAR

AVM: Alışveriş Merkezi

BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

BM: Birleşmiş Milletler

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

ESKİ: Erzurum Su ve Kanalizasyon İdaresi

GSYH: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UNDP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

YÖK: Yüksek Öğretim Kurumu

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri (Yavuzçehre, 2005: 17).....	8
Tablo 2.1. Avrupa Kentsel Şartı (Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü yayın no:10 Ankara 1996).....	13
Tablo 3.1. Erzurum'un Nüfusu ve Türkiye Nüfusundaki Payı	19
Tablo 3.2. Nüfusun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	20
Tablo 3.3. Erzurum İli Nüfus Artış Hızı ve Kaba Doğum Hızı	21
Tablo 3.4. Erzurum İlinin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı.....	22
Tablo 3.5. 2017 Yılında Erzurum'un En Çok Göç Aldığı ve Verdiği 10 İl.....	23
Tablo 3.6. Nüfus Yoğunluğu	23
Tablo 3.7. 2017 Yılında Nüfusun Yaşa Göre Dağılımı.....	24
Tablo 3.8. 6 Yaş ve Üzeri Okuryazarlık Durumu	26
Tablo 3.9. 2017-2018 Öğretim Yılı Okul Öncesi Eğitim Göstergeleri	27
Tablo 3.10. 2017-2018 Öğretim Yılı İlköğretim (İlkokul + Ortaokul) Eğitim Göstergeleri	27
Tablo 3.11. 2017-2018 Öğretim Yılı Ortaöğretim (Lise) Eğitim Göstergeleri	27
Tablo 3.12. 2017-2018 Öğretim Yılı Erzurum'da Yer Alan Üniversitelerin Öğrenci, Öğretim Üyesi ve Akademik Birim Sayıları.....	28
Tablo 3.13. TRA1 ve Türkiye Geneli İstihdam Oranı	30
Tablo 3.14. TRA1 ve Türkiye Geneli 15 Yaş ve Üzeri İşsizlik Oranı	31
Tablo 3.15. Yaşa ve Cinsiyete Göre İşsizlik Oranları.....	31
Tablo 3.16. TRA1 ve Türkiye Geneli Faaliyet Alanına Göre İstihdam Sayısı	32
Tablo 3.17. Kişi Başına Düşen Gelir Miktarı.....	33
Tablo 3.18. Kişi Başına Düşen Toplam Mevduat Miktarı	33
Tablo 3.19. TRA1 Bölge Düzeyi Tüketim Harcama Dağılımı	34
Tablo 3.20. Erzurum İli Konut İstatistikleri	35
Tablo 3.21. Kişi Başına Düşen Otomobil Sayısı.....	35
Tablo 3.22. Sağlık Bakanlığı, Üniversite ve Özel Hastane ve Yatak Sayısı Dağılımı....	36
Tablo 3.23. Sağlık Personeli Sayısı.....	36
Tablo 3.24. Erzurum Suç Çeşidi ve Hükümlü Sayısı.....	37
Tablo 3.25. 2018 Yılı Erzurum Hava Kalitesi Göstergeleri.....	40
Tablo 3.26. 2018 Yılı Aralık Ayı Erzurum İçme Suyu Analiz Raporu.....	41
Tablo 3.27. Kayıtlı Motorlu Araç Sayısı	42
Tablo 3.28. Erzurum 2008-2017 Yılları Arası Trafik Kazası İstatistikleri	43

Tablo 3.29. 2017 Yılı Kültür- Sanat İstatistikleri.....	44
Tablo 4.1. $\alpha=0,05$ İçin �rneklem Büyüklükleri.....	47
Tablo 4.2. Cinsiyete İlişkin Bulgular	48
Tablo 4.3. Yaşı İlişkin Bulgular.....	48
Tablo 4.4. Eğitim Durumlarına İlişkin Bulgular	48
Tablo 4.5. Meslek Bilgilerine İlişkin Bulgular.....	49
Tablo 4.6. Gelir Bilgilerine İlişkin Bulgular	49
Tablo 4.7. Gider Bilgilerine İlişkin Bulgular	50
Tablo 4.8. Bütçeye İlişkin Bilgiler	50
Tablo 4.9. Medeni Duruma İlişkin Bilgiler	51
Tablo 4.10. Ev Sahipliğine İlişkin Bilgiler.....	51
Tablo 4.11. Otomobil Sahipliğine İlişkin Bulgular	51
Tablo 4.12. Bakmakla Yükümlü Olunan Kişı Sayısına İlişkin Bulgular	52
Tablo 4.13. Memlekete İlişkin Bulgular.....	52
Tablo 4.14. Erzurum'da Yaşıama Sebebine İlişkin Bulgular	52
Tablo 4.15. Erzurum'da Yaşamaktan Memnun Olma Durumuna İlişkin Bulgular	53
Tablo 4.16. Erzurum'un Diğer Şehirlere Göre Artılarına İlişkin Bulgular	53
Tablo 4.17. Erzurum'un �ncelikli Sorunlarına ilişkin Bulgular	55
Tablo 4.18. "Kişilerin Can ve Mal Güvenliği Tam Olarak Sağlanıyor." Yargısına İlişkin Bulgular	57
Tablo 4.19. "�ocuk Yetiştirmek İçin Güvenli Sosyal �evre Mevcuttur." Yargısına İlişkin Bulgular	57
Tablo 4.20. "Yeterli Eğitim İmkânı Vardır." Yargısına İlişkin Bulgular.....	58
Tablo 4.21. "İklim Hayatı Olumsuz Etkiler." Yargısına İlişkin Bulgular.....	58
Tablo 4.22. "Sağlık İmkânları Yeterlidir." Yargısına İlişkin Bulgular	59
Tablo 4.23. "Musluktan Akan Su Sağlık Koşullarına Uygunur." Yargısına İlişkin Bulgular.....	59
Tablo 4.24. "Atık Sular ve Katı Atıklar Sağlık Koşullarına Uygun Olarak Uzaklaştırılır." Yargısına İlişkin Bulgular	60
Tablo 4.25. "Hava Kirliliği Yoktur." Yargısına İlişkin Bulgular.....	60
Tablo 4.26. "Yeterli Miktarda Park, Bahçe ve Yeşil Alan Mevcuttur." Yargısına İlişkin Bulgular.....	61
Tablo 4.27. "Şehir İçi Ulaşım Ucuz ve Kolaydır." Yargısına İlişkin Bulgular.....	61
Tablo 4.28. "Şehirlerarası Ulaşım İmkânları Yeterlidir." Yargısına İlişkin Bulgular....	61
Tablo 4.29. "Dinlenme, Eğlenme ve Spor Amaçlı Yeterli Alan ve İmkân Vardır." Yargısına İlişkin Bulgular	62

Tablo 4.30. “Trafikte Yayaalara Ayrılan Yollar Yeterli ve Güvenlidir.” Yargısına İlişkin Bulgular.....	62
Tablo 4.31. “Kentın Gürültüsü (Trafik, İnşaat vb.) Hem Sağlığı Hem De Günlük Hayatı Olumsuz Etkiler.” Yargısına İlişkin Bulgular.....	63
Tablo 4.32. “Belediye (Çöp Toplama, Yol Yapım ve Onarım Vb.) Hizmetlerini Tam Olarak Yerine Getirir.” Yargısına İlişkin Bulgular.....	63
Tablo 4.33. “Yerel Yönetim Kentle İlgili Kararlarda Halkın Fikrini Alır.” Yargısına İlişkin Bulgular	64
Tablo 4.34. “İstenilen Her Şeye Çabuk, Kolay ve Uygun Fiyata Erişilebilir.” Yargısına İlişkin Bulgular	64
Tablo 4.35. “Herkes Her Türü Mal ve Hizmete Erişmekte Eşit İmkânlarla Sahiptir.” Yargısına İlişkin Bulgular	65
Tablo 4.36. “Sanatsal ve Kültürel Faaliyetler Yetersizdir.” Yargısına İlişkin Bulgular	65
Tablo 4.37. “Kentte Bulunan Manevi, Tarihi ve Kültürel Anlamı Olan Yapılar Yeterince Korunmaktadır.” Yargısına İlişkin Bulgular	66
Tablo 4.38. “Kentın Sahip Olduğu Doğal Güzellikler Yeterince Tanıtılmaktadır.” Yargısına İlişkin Bulgular	66
Tablo 4.39. “Kentte Bulunan Doğal Kaynakların Kent Ekonomisine Katkıda Bulunması Sağlanıyor.” Yargıya İlişkin Bulgular	67
Tablo 4.40. “Komşuluk İlişkileri Gelişmiştir.” Yargıya İlişkin Bulgular	67
Tablo 4.41. “Konut Sayısı Yetersizdir ve Kiralar Çok Yüksektir.” Yargısına İlişkin Bulgular.....	68
Tablo 4.42. “Doğal Afetler Açısından Tehlikeli Bir Bölgedir ve Böyle Bir Riske Karşı Yeterince Önlem Alınmamıştır.” Yargısına İlişkin Bulgular	68
Tablo 4.43. Erzurum Kent Merkezinde Kentsel Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyine İlişkin Bulgular	69
Tablo 4.44. Kentsel Yaşam Kalitesi Faktörleri Öncelik Sıralaması.....	72
Tablo 4.45. Erzurum Kent Merkezinin Kentsel Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyinin Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları.....	74
Tablo 4.46. Erzurum Kent Merkezinin Kentsel Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyinin Medeni Duruma Göre t-Testi Sonuçları.....	74
Tablo 4.47. Erzurum Kent Merkezinin Kentsel Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyinin Memlekete Göre t-Testi Sonuçları	75
Tablo 4.48. Erzurum Kent Merkezinin Kentsel Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyinin Yaşa Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA).....	75
Tablo 4.49. Erzurum Kent Merkezinin Kentsel Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyinin Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA).....	76
Tablo 4.50. Erzurum Kent Merkezinin Kentsel Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyinin Gelire Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA).....	76

Tablo 4.51. Erzurum Kent Merkezinin Kentsel Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyinin Gidere Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)	77
--	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 2008-2017 Yılları Arasında Erzurum Nüfus Büyüklüğü	20
Şekil 2. 2017 Yılı Erzurum ve Türkiye Nüfus Piramidi	25
Şekil 3. 15 Yaş ve Üzeri Nüfusun Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı (TÜİK, 2017)	29
Şekil 4. AFAD, 2018 Türkiye Deprem Tehlike Haritası	39

ÖNSÖZ

Kentlerde yaşayan kişilerin sayısı hızla artmaya devam etmektedir. Ancak hızla artan nüfus; işsizlik, eğitim ve sağlık hizmetlerinde aksamalar, ulaşım sorunu, alt yapı yetersizliği, suç oranlarında artış, çevre kirliliği, konut yetersizliği gibi sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu nedenle kentlerde yaşayan insanların yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik politikalar önem kazanmıştır. Bu çalışma kentsel yaşam kalitesinin içeriği hakkında bilgi vermek, önemini vurgulamak ve kalkınmaya katkısını araştırmak amacıyla Erzurum ili esas alınarak yapılmıştır. Erzurum kent merkezinde ikamet eden bireylerin fikirleri alınarak Erzurum'un cazip ve eksik yönlerinin ortaya konulması ve bu doğrultuda kentsel yaşam kalitesi ve yaşanabilirlik düzeyinin değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

Çalışma konusunun belirlenmesinde ve hazırlama sürecinde tecrübe ve bilgilerini paylaşarak bana yardımcı olan değerli hocalarım, aynı zamanda da danışmanım olan sayın Doç. Dr. Ergün AKTÜRK ve sayın Prof. Dr. E. Muhsin DOĞAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Her konuda bana destek olan değerli ablam Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Nur MORKOÇ'a, tüm eğitim hayatım boyunca sabırla yanımda olan sevgili aileme, eşime ve en zorlandığım anlarda varlığıyla hayatıma renk katan en değerlim, canım kızım Kübra Mina KARAKAYA'ya sonsuz teşekkürler.

GİRİŞ

Kentlerde yaşayan kişilerin sayısı hızla artmaya devam etmektedir. Ancak hızla artan nüfus; işsizlik, eğitim ve sağlık hizmetlerinde aksamalar, ulaşım sorunu, alt yapı yetersizliği, suç oranlarında artış, çevre kirliliği, konut yetersizliği gibi sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu nedenle kentlerde yaşayan insanların yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik politikalar önem kazanmıştır. Bu çalışma kentsel yaşam kalitesinin içeriği hakkında bilgi vermek, önemini vurgulamak ve kalkınmaya katkısını araştırmak amacıyla Erzurum ili esas alınarak yapılmıştır. Erzurum kent merkezinde ikamet eden bireylerin fikirleri alınarak Erzurum'un cazip ve eksik yönlerinin ortaya konulması ve bu doğrultuda kentsel yaşam kalitesi ve yaşanabilirlik düzeyinin değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

Sanayi devriminden sonra hız kazanan kentleşme olgusu ile ülke ekonomilerinin gelişmesinin yanında artan gürültü ve hava kirliliği, göç kaynaklı nüfus artışı, trafik sorunu, stres, depresyon vb. sorunlar insanların toplumsal ve psikolojik olarak olumsuz etkilenmesine neden olmuştur. Aynı zamanda, sanayileşme ve kentleşme sürecinde, gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunlarından olan kaynakların dağılımındaki adaletsizlik ve bireylere sunulan refah seviyesindeki eşitsizlik nedeni ile sosyal ve ekonomik problemlerde de artış olmuştur. Bu problemleri çözüme kavuştururken; kentsel çevrenin planlanmasında, daha insan odaklı ve toplumdaki tüm bireylere eşit imkânlar sunan bir oluşumun gerekliliği önem kazanmış ve bunun için yaşam kalitesinin ölçülmesi uygun bir araç olarak kabul edilmeye başlanmıştır (Türksever, 2001: 2).

Yaşam kalitesi kavramı, modern hayatın gelişimi ve toplumların çağdaşlaşması ile birlikte gündeme gelmiş ve gelişmiş bir kavramdır. Araştırmalar teknolojinin gelişmesi ve gelir seviyesinin yükselmesiyle birlikte maddi zenginliğin yaşam kalitesinin ölçülmesinde tek başına bir gösterge olmadığını; mekânsal, sosyal ve politik faktörlerin bireylerin yaşam kalitesinde etkili olduğunu göstermiştir (Demirkaya, 2010: 92).

Bu çalışmanın amacı Erzurum kent merkezinde ikamet eden bireylerin fikirleri alınarak Erzurum'un fazla ve eksik yönlerinin ortaya konulması ve bu doğrultuda

kentsel yaşam kalitesi ve yaşanabilirlik düzeyinin değerlendirilmesidir. Çalışma temel olarak dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; kalite, yaşam kalitesi, yaşanabilirlik ve kentsel yaşam kalitesi hakkında kavramsal bilgiler verilecektir. İkinci bölümde; konuyla ilgili uluslararası ve ulusal alanda yapılmış çalışmalar aktarılacak, kentsel yaşam kalitesi ve kalkınma arasındaki ilişki ortaya konulacaktır. Üçüncü bölümde; Erzurum'un kentsel yaşam kalitesi ölçütleri açısından mevcut durumu incelenmiştir. Son bölümde ise; yapılan anket yardımıyla Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesi ve yaşanabilirliğinin nasıl algılandığı hakkında değerlendirmeler yapılacak ve kentsel yaşam kalitesinin geliştirilmesine yönelik öneriler ortaya konulmaya çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE: KALİTE, YAŞAM KALİTESİ, YAŞANABİLİRLİK, KENTSEL YAŞAM KALİTESİ

1.1. Kalite

Kalite, kaliteye konu olan ürünün veya hizmetin üstün niteliklerini belirtir. Bu bakımdan kalite, kişisel değerler ile ölçülen bir kavramdır. Kişisel değerler ise ülkeden ülkeye, yaşam şekline, dünya görüşüne, kültür, eğitim ve maddi durum gibi öznel değerlere bağlı olarak farklılık gösterebilir (Ekşioğlu, 2011: 7).

Kalite kavramı özellikle sanayi devrimi ile önem kazanmaya başladığı için başlangıçta sadece üretilen mallar için kullanılan bir kavram iken, daha sonraları hizmetin de üretilen bir değer olarak kabul edilmesi ile hizmet kalitesi de gündeme gelmeye başlamış ve hayatın tüm alanlarında kullanılan bir kavram haline gelmiştir (Saran, 2004: 49). İnsanın, toplumun, nesnenin ya da bir yaşantının nasıl olduğunu ve nasıl algılandığını belirtmek, onun diğerlerinden farklı olarak üstünlüğünü ya da eksikliğini ölçüp ortaya koymak için de artık kalite kavramından yararlanılmaktadır (Sapancalı, 2009: 12). Kısacası, kalite artık insan yaşamının bir parçasıdır ve yaşamın kendisinde de kalite aramak son derece doğal bir davranıştır (Türksever: 2001: 9). Bu nedenle son yıllarda yaşam kalitesi kavramı önem kazanmış ve birçok bilim dalına araştırma konusu olmuştur.

1.2. Yaşam Kalitesi

Yaşam kalitesi kavramının birçok bilim dalı tarafından farklı açılardan ele alınması nedeniyle, günümüze kadar ortak bir yaşam kalitesi tanımı üretilmemiştir. Genel olarak yaşam kalitesi; ekonomide yaşam standardı olarak tanımlanırken, tıpta insanların yaşamını etkileyen faktörler ile sağlık ve hastalığın birbirine oranı anlamında kullanılmaktadır. Felsefe yaşam kalitesini; mutluluk, haz ve ulaşılabilecek en son amaç, olarak kullanırken, psikolojide; ruhsal durum ve sübjektif iyi olma hali, kişilerin ruhsal durumu ve kişisel mutluluk gibi öğeleri içermektedir (Demirkaya, 2010: 94).

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, yaşam kalitesi; "hedefleri, beklentileri, standartları, ilgileri ile bağlantılı olarak, kişilerin yaşadıkları kültür ve değer yargılarının bütünü içinde durumları algılama biçimi" dir (Şeker, 2011: 21).

Birleşmiş Milletler ise yaşam kalitesini, gelir ve üretimin niceliksel ölçümünden ziyade sosyal göstergeler ile insanların mutluluğunu ölçen bir kavram olarak tanımlanmıştır (Demirkaya, 2010: 93).

Avrupa Birliği üyesi ülkelerin yaşam kalitesi seviyesini ölçmek için çalışmalar yapan ve anketler hazırlayan Eurofound ise yaşam kalitesini; toplumsal yaşamı ilgilendiren toplum içinde genel iyi olma durumu olarak tanımlamıştır (Demirkaya, 2010: 93).

Bu tanımlardan hareketle yaşam kalitesi, kişinin içinde yaşadığı sosyokültürel ortamda kendi ruhsal ve fiziki sağlığını ve kendi durumunu öznel olarak nasıl algıladığıyla ilgilidir. Bu nedenle yaşam kalitesi araştırmalarında bireylerin beklentilerinin ve tercihlerinin doğru bir şekilde tespit edilmesi çok büyük önem arz etmektedir.

Yaşam kalitesi, insanların biyolojik durumları, yaşam biçimleri, ilişkileri ve içinde bulundukları çevrenin nicel ve nitel değerlerinin toplamı olarak tanımlanabilir. Yaşam kalitesinden bahsedebilmek için birçok unsurun varlığı gerekmektedir. Bu unsurlar; sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanma, yeterli beslenme ve korunma, sağlıklı bir çevre, hak, fırsat ve cinsiyet eşitliği, günlük yaşama katılma, saygınlık ve güvenlik olarak sıralanabilir.

Yaşam kalitesinin araştırılmasındaki amaç; nesnel açıdan bakıldığında bireylerin ekonomik, sosyal ve kültürel yaşam koşullarını geliştirmek iken, öznel açıdan bakıldığında; onların bilgi, bilinç ve doyum düzeylerini yükseltmektir (Ünal, 2004: 32).

1.3. Yaşanabilirlik

Yaşanabilirlik kavramı net bir tanımı olmayan; zamana, mekâna, olaylara ve bireylere göre değişkenlik gösteren bir değer yargısıdır. Dünyanın herhangi bir yerinde belli bir zamanda bazı bireyler tarafından yaşanabilir olarak nitelendirilen bir mekân,

başka bireyler tarafından bu şekilde algılanmayabilir. Bu durum değerlendirmenin amacına ve değerlendirmeyi yapan kişiye göre değişiklik gösterir (Oktay, 2007: 37).

Yaşanabilir kent inşa etmede en önemli görev yerel yönetimlerindir ve bir kent ne kadar yaşanabilirse o kentte yaşamaktan memnun olma ve yaşama isteği de o kadar fazla olur. Bir kentin yaşanabilir olarak kabul görmesi için, kentin tüm sakinlerinin fiziksel, sosyal ve zihinsel olarak refahlarını artıracak ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılayabilecekleri unsurları bünyesinde barındırması gerekmektedir. Yaşanabilir bir kent planlaması ve tasarımı yapılırken dikkat edilmesi gereken en önemli unsurlar ise şu şekilde sıralanabilir (Sınmaz, 2013: 82):

- Temiz ve güvenli kentsel mekânlar,
- Yaşlı, çocuk ve engelli bireyler için konforlu kentsel mekânlar,
- Etnik ve kültürel çeşitliliğin devamlılığı,
- Katılımcı yönetim yapısı,
- Rahat ve makul süreli ulaşım imkânları,
- Doğal kaynakların korunması ve enerji verimliliğinin desteklenmesi,
- Ekonomik ve kaliteli konut edinme imkânları,
- Motorlu ulaşım araçlarından bağımsız kent,
- Yerel ekonominin desteklenmesi,
- Yüksek iletişim ve etkileşim imkânları sunan yeşil alanlar,
- Cazip, estetik ve işlevsel çeşitlilik içeren kamusal mekânlar.

1.4. Kentsel Yaşam Kalitesi

Kentsel yaşam kalitesi; toplum, ekonomi ve çevre ekseninde, yaşam kalitesi ve çevre kalitesinin karşılıklı etkileşiminde gerçekleşen nesnel ve öznel değerlendirme ölçütlerinin bileşeni şeklinde ifade edilen bir kavramdır. Öznel bileşenleri; esenlik, sağlık, güvenlik, huzur gibi algıya dayalı değerler oluştururken, nesnel bileşenleri ise; insanların içinde barındığı yapısal çevre, doğal çevre, ekonomik ve sosyal faaliyet alanları gibi somut değerler oluşturmaktadır (Emür-Onsekiz, 2007: 367). Bu nedenle

kentsel yaşam kalitesinin geliştirilebilmesi için hem kentin fiziki gelişimi sağlanmalı hem de kentlilerin ihtiyaç ve beklentileri belirlenip bu doğrultuda hizmetler sunulması gerekir (Başaran-Çiftçi, 2011: 257).

Gelişmekte olan ülkelerde kaynak dağılımındaki eşitsizlikler refah seviyesinde dengesizlik ve yaşam şartlarında adaletsizlik gibi sosyal ve ekonomik sorunlara neden olmaktadır. Bu nedenle yetkililer bu sorunlarla başa çıkabilmek için, kıt kaynakları insanların ihtiyaçları ve beklentileri doğrultusunda etkin kullanmak için politikalar üretmek zorundadırlar. Bireylerin beklenti ve ihtiyaçlarını doğru tayin etme noktasında atılacak en önemli adım onları da sürece dâhil etmektir.

Kentsel yaşam kalitesi kavramı için en önemli husus katılımcılıktır. Yaşam kalitesi, bireyselci yaklaşım yerine işbirliği ve katılıma dayalı bir planlama yaklaşımı ile hayata geçirilebilir (Ersoy, 2016: 297). Çünkü kentliler, yaşadıkları kentle ilgili sorunları yine en iyi kendileri bilecekleri ve çözüm önerisi getirebilecekleri için, yerel kararlara katılımlarının sağlanması ve işbirliği kentsel kaliteyi sağlamada yardımcı faktörlerin başında gelir (Başaran-Çiftçi, 2011: 260). Katılım ayrıca, insanların yaşadıkları çevrenin farkında olması ve onu güzelleştirmek için kendini sorumlu hissetmesini sağlar. Daha yüksek bir yaşam kalitesi için kent sakinlerinin kent gündemini takip edebilmesi, planlama süreçlerinden haberdar olması, kentsel hak ve imkânlarını içselleştirmesi gerekir (Cansever, 2015: 147).

Bir kentin kentsel yaşam kalitesi ölçülürken ekonomik, fiziksel ve sosyal çevre kalitesinin toplamının kentte ikamet eden bireylerin ihtiyaçlarını karşılama derecesi göz önünde bulundurulur. Ekonomik çevre kalitesi; istihdam olanakları, gıda, barınma harcamaları gibi alım gücü ile ilgili konuları kapsarken, sosyal çevre kalitesi; yaşama biçimi, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim, topluma ait olma duygusu, yerellik (bağlılık açısından) gibi konuları kapsar. Fiziksel çevre kalitesi ise; açık ve yeşil alan varlığı, ulaşım ağı (erişebilirlik), altyapı ve belediye hizmetleri, iletişim, doğal ve tarihi değerlerin korunması, konut ve yaşam çevresinin planlı olması, konut tipi ve kalitesini ifade eden bir kavramdır (Emür- Onsekiz, 2007: 369).

Kentsel yaşam kalitesinin durumunu ortaya koymak ve yaşam kalitesinin geliştirilmesini sağlamak için bir takım göstergeler kullanılmaktadır. Bu göstergeler belirlenirken farklı zaman ve mekânlar için farklılık gösterebilecekleri, kentsel gelişme

ve kaliteyi etkileyen yeni gelişmelerin ortaya çıkabileceği unutulmamalıdır. Göstergeler uluslararası standartlar göz önüne alınarak seçilmeli ancak yerel yaşam, kültür ve değerler göz ardı edilmemelidir (Marans, 2007: 30). Yaşam kalitesi araştırmaları yapılırken kullanılan bu göstergeler kriter, ölçüt, faktör, etken veya parametre gibi isimler alır. Bu parametre veya ölçütler ana başlık ve alt başlıklardan oluşur. Bunlar kalitatif veya kantitatif ölçütler olmaktadır. Sosyal bünye merkezli yapılan araştırmaların hem niteliksel hem de niceliksel faktörler dikkate alınarak yapılması, daha sağlıklı ve geçerli sonuçlar alınmasını sağlar. Söz konusu ölçütlerin zaman içerisinde değişimi ekleme ya da çıkarma işlemi gerektirebilir (Parlak, 2011:4)

Sosyal bilimlerde göstergelerin kullanım amaçları şunlardır (Türksever, 2001: 17):

- Uygulanan politika ve programların performansını ölçmek,
- Toplumdaki eğilimin tespiti,
- Bölgenin veya kentin şartlarını izlemek,
- Karar organlarını bilgilendirmek,
- Toplum bilincini arttırmak,
- Toplumsal gelişme sürecinde hedefleri belirlemek,
- Planlama amaçlarını tespit etmek,
- Yerleşimleri, zaman ve mekân boyutunda karşılaştırmak,
- Stratejik yatırım tercihlerini yönlendirmek,
- Erken uyarı mekanizması kurmak.

Tablo 1.1’de daha önce yapılmış bazı yaşam kalitesi araştırmalarında ölçüt olarak kullanılan başlıklar verilmiştir.

Tablo 1.1. Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri (Yavuzçehre, 2005: 17)

ARAŞTIRMACI	DEĞİŞKEN
Liu (1976)	Hava kirliliği Görsel kirlilik Gürültü Eğlence yerleri ve etkinlikleri Su kirliliği İklim Katı atık
Zenhner (1977)	Boş zaman Evlilik Sağlık Aile yaşamı İş
Boyer & Savageau (1981)	İklim Konut Sağlık ve çevre Suç oranı Ulaşım Eğitim Sanat Eğlence Ekonomi
Hughey & Bardo (1987)	Toplumdan hoşnutluk
Sheets & Manzer (1991)	Kentsel bitki örtüsü
Bloomquest & Berger & Hoehn (1988) Stover & Leven (1992)	Yağış Nem Sıcak gün sayısı Soğuk gün sayısı Rüzgâr hızı Güneş ışığı Sahil Suç Öğrenci/ öğretmen oranı Kent estetiği Kent merkezi
Sufian (1993)	Yaşam alanı (Oda başına düşen kişi sayısı) Konut standartları (su ve elektriği sahip olan konut oranı) İletişim (100 kişi başına düşen telefon sayısı) Eğitim (ortaokuldaki öğrenci oranı) Bebek ölüm oranı (her 1000 canlı doğumda gerçekleşen ölüm oranı)
İnsani Gelişim Endeksi (Human Development Index, UNDP, 1994)	Beklenen yaşam süresi Yetişkin/cahil oranı Toplam satın alma gücü
Fiziksel Yaşam Kalitesi Endeksi (1996)	Bebek ölümleri Beklenen yaşam süresi Cahil/ yetişkin oranı
Ulengin & Ulengin & Güvenç (1998)	Tatminkâr bir iş bulma olasılığı Altyapı ve belediye hizmetleri Eğlence yerleri Yaşam maliyeti Konut maliyeti Toplu taşımacılık araçları İletişim araçları Güvenlik Trafik

1.5. Kentsel Yaşam Kalitesi Ve Kalkınma Arasındaki İlişki

Kalkınmanın en önemli kaynağı olan insanın, kendini geliştirdiği, ürettiği ve tükettiği yerler kentlerdir. Bu nedenle kentlerin gelişmesine yönelik yapılan çalışmalar ekonomik kalkınmaya da katkı sağlayacağı için önemlidir.

Kentlerin gelişmesinde genel olarak üç boyut vardır:

1. İstihdam Boyutu: Mal ve hizmet üreten ve bedeli ödenmiş bir dizi beceri ve pozisyonlar.
2. Pazar Boyutu: Üretilen mal ve hizmetlerin büyük bir bölümü için pazar oluşturma.
3. Vergilendirme Boyutu: Kent sakinleri ve firmaların, gerekli kamu hizmetlerinin sürdürülebilmesi için düzenli ve yasal katkılarla yönetim organlarını destekleyebilme kapasiteleri.

İstihdam temeli geliştikçe, pazar genişlemekte, pazar genişledikçe yerel vergi tabanının büyüme olanakları artmaktadır. Bu noktadan bakıldığında, kentin en belirleyici özelliği ekonomik faaliyetlerin sürdürülmesi ve geliştirilmesidir (Tuna-Ceritli, 1997: 21).

Kalkınmanın toplumun bütün kesimlerine ulaşabilmesi ancak mekâna dayalı olarak oluşturulmuş iktisadi politikaların geçerliliği ile mümkün olabilir. Bu nedenle yaşam alanlarının ekonomik sorunların çözümünde sürece dâhil edilmesi kent ve bölge ekonomisi açısından çok önemlidir (Kılıçaslan, 2002: 9). Bu noktada kentsel yaşam kalitesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Ekonomik açıdan insan onuruna yaraşan bir seviyede çalışma hakkı ve kazanç sahibi olmak, yeterli beslenme, sağlık, eğitim ve nitelikli barınma gibi temel hizmetlerden faydalanmak, sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşamak, hak, fırsat ve cinsiyet eşitliği, saygınlık, erişim ve günlük yaşama katılmak gibi birçok faktör kentsel yaşam kalitesini etkilemektedir. Bu faktörlerin hepsi ayrı ayrı çok önemlidir ve herhangi birinin eksikliği yaşam kalitesinin olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır (Şeker, 2011: 17). Bunun sonucunda, bu kentlerde yaşayan bireylerde yer değiştirme eğilimi ortaya çıkabileceği için bölgeler arası dengesizlik ve göç sorunu ortaya çıkmaktadır (Türksever, 2001: 70).

Yaşam kalitesi, nüfus hareketlerini açıklamada ve yayılımını denetlemede önemli bir araçtır. Kentlerin ve bölgelerin başlıca sorunlardan biri olan bölgeler arası dengesizliğin, sadece ekonomik yetersizliklerden değil, sosyal ve çevresel sorunlardan kaynaklandığı bilinmektedir. Bireylerin yer değiştirdiği yani göç ettiği durumlarda, göç edilen kentsel mekânda bireylerin hoşnut olmadığı söylenebilir (Türksever, 2001: IX). Bu hoşnutsuzluğun neden kaynaklandığını ortaya koymak için yaşam kalitesi çalışmaları yapılabilir.

Kentsel yaşam kalitesini arttırmaya yönelik yapılan çalışmalar kentte ikamet eden bireylerin sorunlarına çözümler üretilmesine ve beklentilerinin karşılanmasına yardımcı olur. Bununla birlikte kente gelen turist sayısının artmasına, yatırımcılar için cazip hale gelmesine, nitelikli işgücü göçlerine zemin hazırlayıp ekonomik canlılığı arttırarak kentlerin ekonomik anlamda zenginliğine katkıda bulunur (Çam, 2014: 287).

Yine son yıllarda yapılan çalışmalara göre, özellikle gelişmiş endüstriler yer seçiminde ihtimalleri değerlendirirken kentin güvenlik, altyapı, sağlık, eğitim, ulaşım ve çevre gibi faktörlerini yani başka bir deyişle kentsel yaşam kalitesi indekslerini göz önünde bulundurmaktadır. Bu durum; yaşam kalitesinin, kentlerdeki ekonomik faaliyetleri ve beyin göçünü etkilediğinin başka bir göstergesidir (İpekyolu Kalkınma Ajansı Araştırma Serisi, 2014).

Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesi aynı zamanda, kentlerin diğer kentlere göre güçlü ve cazip yönlerinin, zayıf ve eksik yanlarının tespit edilmesine de imkân sağlar. Bu sayede kentin zayıf ve eksik yanlarının iyileştirilmesi, güçlü ve cazip yönlerinin ön plana çıkarılıp sürdürülebilir hale getirilmesi için politikalar üretmeyi sağlar.

Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesinin bir başka önemi de, bireylerin refah seviyelerinin ve memnuniyetlerin zaman içinde değişmesine sebep olan nesnel koşulların tespit edilerek gerekli uygulamaların yapılabilmesine imkân tanınmasıdır.

Toplumlar tarafından olumlu bir şekilde algılanan kentler diğerlerine oranla daha fazla ziyaretçi, daha fazla yatırımcı ve daha fazla kaliteli iş gücü sermayesi çekmektedir (Doğu Karadeniz Bölgesi Rekabet Endeksi, 2009). Dünyanın önemli marka kentleri, yaşayanları için daha yüksek yaşam kalitesi sunarak ve diğer kentlerle daha fazla rekabet ederek kendilerini marka şehirlere dönüştürmüşlerdir (Eroğlu, 2004: 65).

Böylece daha cazip hale gelen kentlerin, pazarlanması ve ekonomik fayda sağlaması daha kolay hale gelmiştir.

Kalkınma; herkesin temel hak, adalet, güvenlik, istihdam, sağlık, eğitim hizmetlerine ve bilgi kaynaklarına zorlanmadan ulaşabildiği, piyasa şartlarının adaletli bir biçimde yürütüldüğü, cinsiyet ayrımcılığı olmadan, katılımcı, demokratikleşmeye ve kültürel gelişimlere açık, hesap verebilir yönetim sistemi olan, topluma bakış açısı olarak bütün dezavantajlı grup ve tabakaların yok edildiği, sorunları çözme yeteneği güçlü, doğal kaynaklarına sahip çıkan ve bu kaynakların gelişmesini sağlayan, insanların geleceğe güvenle bakabildiği toplum veya topluluklar oluşturma çabasıdır (Işık-Kılınç, 2011: 12). Bu tanımdan hareketle; aslında kalkınma ve kentsel yaşam kalitesinin birbirine paralel kavramlar olduğu ve bir kentin yaşam kalitesinin geliştirilmesinin aynı zamanda kalkınmasına da fayda sağlayacağı açıkça ortadadır.

Kalkınmanın toplumun bütün kesimlerine ulaşabilmesi ise ancak mekâna dayalı olarak oluşturulmuş iktisadi politikaların geçerliliği ile mümkün olabilir. Bu nedenle yaşam alanlarının ekonomik sorunların çözümünde sürece dâhil edilmesi, kent ve bölge ekonomisi açısından çok önemlidir (Kılıçaslan, 2002: 9).

Yaşam alanlarının sürece dâhil edilmesi, kentsel yaşam kalitesinin tam manasıyla sağlanmasıyla mümkündür. Kentsel yaşam kalitesinin sağlanması ise, söz konusu kentin ekonomik, sosyal ve fiziksel durumuna ilişkin verilerin güvenilirliği ve halkın bu sürece doğru bir şekilde katılımı ile olabilir. Bu durum hem merkezi ve yerel yönetimler hem de sivil toplum örgütleri gibi ilgili tüm kurum ve kuruluşların etkin ve güçlü bir işbirliği içerisinde çalışmasını gerektirmektedir.

Kentsel yaşam kalitesinin ölçülebilmesi ve geliştirilebilmesi için merkezi ve yerel yönetimlerce uygun mevzuatlar belirlenmeli ve bunun yanında izleme ve denetleme faaliyetleri gerçekleştirilmeli, sivil toplum örgütlerince ise kentlilik bilinci oluşturulmalıdır. Çünkü bir kentte kentlilik bilincinin olması, katılımcı, paylaşımcı, huzurlu ve güvenli bir kent ortamı olduğunun göstergesidir (Belli-Aydın, 2017:426). Böylece bilinçli kent sakinlerinin istekleri, ihtiyaçları ve beklentileri doğrultusunda kentlerin gelecekleri için daha doğru adımlar atılabilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

KENTSEL YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNE YAPILMIŞ BAZI ÇALIŞMALAR

İlk olarak 1960'larda ortaya çıkan kentsel yaşam kalitesi, ekonomik ve sosyal refah ile bireysel ve toplumsal refah arasındaki ilişkileri sorgulamayı amaçlamıştır (Şeker, 2010: 23). Kentsel yaşam kalitesinin ölçülebilmesi ve sürdürülebilir politikaların oluşturulabilmesi için, birçok uluslararası organizasyon çalışmalar yapmış ve halen yapmaya devam etmektedir. Birçok kent veya ülke kentsel yaşam kalitesi eylem stratejisini bu uluslararası organizasyonların çalışmalarından yararlanarak hazırlamış ve geliştirmiştir. Özellikle Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve OECD'nin bu konudaki çalışmaları yönlendirici olmaktadır (Demirkaya, 2010: 92).

2.1.Birleşmiş Milletler

Birleşmiş Milletler tarafından ilk olarak 1972 yılında Stokholm'da İnsani Çevre Konferansı düzenlenmiş ve sosyo- ekonomik yapıları ve gelişme düzeyleri farklı olan birçok ülkenin çevre konusundaki ilk küresel değerlendirmesinin yer aldığı “BM İnsan Çevresi Bildirgesi” kabul edilmiştir. Daha sonra 1976 yılında yerleşme, konut ve şehirleşme konularında Kanada'da Habitat I düzenlenmiştir. 1987 yılında BM Brudtland Raporu'nu yayımlamıştır. Bu rapor genel olarak, yoksulluğun ortadan kaldırılmasını, doğal kaynaklardan elde edilen yararın dağılımında eşitliğin sağlanmasını, nüfus kontrolünü ve çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesini sürdürülebilir kalkınma ilkesi ile doğrudan ilişkilendirmektedir. Bu bağlamda raporda, ekonomik büyümenin çevre dostu bir perspektifle gerçekleştirilebileceği varsayımından yola çıkılarak, hem dünyadaki çevre sorunlarının üstesinden gelebilmek hem de yoksulluğu önlemek için, gelişmekte olan ülkelerin önemli rol oynayacağı anlayışıyla, yeniden yapılanmayı sağlayacak uzun dönemli bir büyüme çağına girilmesi gerektiği öne sürülmüştür. 1992 yılında Rio da BM Yeryüzü Zirvesi düzenlenmiş ve bu zirve sonucunda sürdürülebilir gelişmenin yaşama geçirilmesi için bir eylem planı niteliğinde Yerel Gündem 21 kavramı ortaya atılmıştır. 1996 yılında İstanbul'da Habitat II düzenlenmiştir. 2000 yılında New York'ta çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasını içeren kalkınma hedeflerinin belirlendiği Binyıl Zirvesi yapılmıştır. 2002 yılında Rio BM Yeryüzü

Zirvesi'nde kabul edilen temel konuların eyleme geçirilmesi için Johannesburg'ta Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi düzenlenmiştir. Son olarak 2007'de BM, Sürdürülebilir Kentler programını geliştirmiştir (Dışişleri Bakanlığı, www.mfa.gov.tr 15.05.2018)

Bütün bu zirvelere genel olarak bakıldığında ortak amaçlarının sosyal ve ekonomik kalkınma, çevrenin korunmasına yönelik politikalar geliştirmek ve ülkelerin yükümlülüklerinin somut eylemlere dönüştürülmesiyle insanların yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkı sağlamak olduğu görülmektedir.

2.2. Avrupa Konseyi

Kentsel yaşam kalitesinin yüksek olması için, kentlerin yaşanabilir, sürdürülebilir ve sağlıklı kent olma koşullarını yerine getirmesi gerekmektedir (Yavuzçehre-Torlak, 2006:204). 1992 yılında Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen “Avrupa Kentsel Şartı”ndaki Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu’na göre Avrupa’da yaşayan kentlilerin kaliteli bir yaşamdan beklentileri ve hak ettikleri koşullar şu şekilde belirlenmiştir.

Tablo 2.1. Avrupa Kentsel Şartı (Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü yayın no:10 Ankara 1996)

1.Güvenlik	Mümkün olduğunca şiddet ve yasadışı olaylardan arındırılmış emin ve güvenli bir kent;
2.Kirletilmemiş Sağlıklı Bir Çevre	Hava, su, toprak ve gürültü kirliliği olmayan, doğası ve doğal kaynakları korunan bir çevre;
3.İstihdam	Yeterli istihdam olanakları sağlanarak ekonomik kalkınmadan pay alabilme şansının ve kişisel ekonomik özgürlüklerin sağlanması;
4.Konut/Barınma	Mahremiyet ve dokunulmazlığının garanti edildiği, sağlıklı, satın alınabilir, yeterli konut stokunun sağlanması;
5.Dolaşım	Toplu taşıma, özel arabalar, yayalar ve bisikletliler gibi tüm yol kullanıcıları arasında birbirinin hareket kabiliyetini ve dolaşım özgürlüğünü kısıtlamayan uyumlu bir düzenin sağlanması;
6.Sağlık	Beden ve ruh sağlığının korunmasına yardımcı çevrenin ve koşulların sağlanması;

7.Spor ve Dinlence	Yaş yetenek ve gelir durumu ne olursa olsun her birey için spor ve boş vakitlerini değerlendirebilecek olanakların sağlanması;
8. Kültür	Çeşitli kültürel faaliyetlerin, yaratıcı aktivitelerin ve benzeri olanakların sunulması ve katılımın sağlanması;
9.Kültürler Arası Kaynaşma	Geçmişten günümüze, farklı kültürel ve etnik yapıları barındıran toplulukların barış içinde yaşamalarının sağlanması;
10.Kaliteli Bir Mimari ve Fiziksel Çevre	Tarihi yapı mirasının duyarlı bir biçimde restorasyonu ve nitelikli çağdaş mimarinin uygulanmasıyla uyumlu ve güzel fiziksel mekânların oluşturulması;
11.İşlevlerin Uyumu	Yaşama, çalışma, seyahat işlevleri ve sosyal aktivitelerin olabildiğince birbiriyle ilintili olmasının sağlanması;
12.Katılım	Çoğulcu demokrasilerde kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu kent yönetimlerinde gereksiz bürokrasiden arındırma, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması;
13.Ekonomik Kalkınma	Kararlı ve aydın yapıdaki tüm yerel yönetimlerin doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik kalkınmaya katkı konusunda sorumluluk sahibi olması;
14.Sürdürülebilir Kalkınma	Yerel yönetimlerce ekonomik kalkınma ile çevrenin korunması ilkeleri arasında uzlaşmanın sağlanması;
15.Mal ve Hizmetler	Erişilebilir, kapsamlı, kaliteli mal ve hizmet sunumunun yerel yönetim, özel sektör ya da her ikisinin ortaklığıyla sağlanması;
16.Doğal Zenginlikler ve Kaynaklar	Yerel doğal kaynak ve değerlerin, yerel yönetimlerce akılcı, dikkatli, verimli ve adil bir biçimde beldede yaşayanların yararı gözetilerek korunması ve idaresi;
17.Kişisel Bütünlük	Bireyin sosyal kültürel ahlaki ve ruhsal gelişimini kişisel refahına yönelik kentsel koşulların oluşturulması;
18.Belediyeler Arası İşbirliği	Kişilerin yaşadıkları beldenin beldeler arası ya da uluslararası ilişkilerini doğrudan katılma konusunda özgür olmaları ve özendirilmesi;
19.Finansal Yapı ve Mekanizmalar	Deklarasyon da tanımlanan hakların sağlanması için gerekli mali kaynakları bulma konusunda yerel yönetimlerin yetkili kılınması;
20.Eşitlik	Yerel yönetimlerin tüm bu hakları bütün bireyleri cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayrım gözetmeden fiziksel veya zihinsel özürlerine bakılmadan eşit olarak sunulmasını sağlamakla yükümlü olması.

2.3. Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD)

1961 yılında kurulan OECD, dünya üzerinde insanların sosyal ve ekonomik refahını artıracak politikaları desteklemektedir. Organizasyon “Daha iyi hayatlar için, daha iyi politikalar” yaklaşımını temel ilke edinmiştir (www.oecd.org/about/ 10.05.2018). 2011 yılından itibaren OECD’ ye üye ülkelerin dışında, Brezilya, Letonya, Rusya ve Güney Afrika’nın içinde bulunduğu ülkelerin refahını karşılaştırdığı Daha İyi Yaşam Endeksini hesaplamaktadır. OECD bu endeksle,

- Yaşam kalitesinin artırılmasında bilgiye dayalı politika üretimini,
- Politikalar ile insan yaşamı arasındaki bağlantının kurulmasını,
- İhtiyaç duyulan politika tedbirleri için dayanak oluşturulmasını,
- Halkın kendi politika anlayışlarını geliştirmesine fayda sağlamayı hedeflemektedir (www.oecd.org/).

2.4. Türkiye

Türkiye’de Devlet Planlama Teşkilatı’nın geçmişte yaptığı ve kalkınmada öncelikli bölgelerin belirlenmesi, kamu kaynaklarının tahsisi ve özel sektör yatırımların yönlendirilmesi için yapılan sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırmaları, yaşam kalitesini de kapsayan Türkiye ekseninde yapılmış ilk çalışmalara örnek olarak gösterilebilir (Şeker, 2010: 28).

DPT, 1996 ve 2004 yılında “İlçelerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması” ile 2003 yılında “İllerin ve Bölgelerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması” raporlarında yaşam kalitesini içeren sonuçlara da yer vermiştir. 1996 ve 2004 yılındaki “İlçelerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması” 32 değişkenin kullanıldığı bir analizi içerirken, 2003 yılındaki “İllerin ve Bölgelerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması” nda 58 değişken kullanılmıştır (Şeker, 2010: 29).

Kentsel yaşam kalitesi kavramına ilk olarak Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1996-2001) yer verilmiştir. Kentlerdeki yaşam kalitesinin geliştirilmesine yönelik olarak yaşam çevresini ve yaşam kalitesini geliştirecek ve iyileştirecek politikalar üzerinde durulmuştur (DPT, 1995: 179)

2014-2018 yıllarını kapsayan 2023 hedefleri doğrultusunda hazırlanan Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı; yüksek, istikrarlı ve kapsayıcı ekonomik büyümenin yanı sıra hukukun üstünlüğü, bilgi toplumu, uluslararası rekabet gücü, insani gelişmişlik, çevrenin korunması ve kaynakların sürdürülebilir kullanımı gibi unsurları kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Planda, insan odaklı kalkınma anlayışı çerçevesinde katılımcı bir yaklaşım benimsenmiş ve insanların iş ve yaşam ortamlarının kalitesinin temel kalkınma ve refah göstergelerinden olduğu belirtilmiştir. Yerel ekonomilerin güçlendirilmesi, mekânsal gelişme ve şehirleşmenin dengeli oluşmasının sağlanması, her kesim için barınma ihtiyacının yeterli, sağlıklı ve güvenli bir şekilde giderilmesi gibi alanlarda insanı ve yaşam kalitesini daha çok merkeze alan bir yaklaşıma ihtiyaç olduğu ve yaşam mekânlarının, ekonomik gelişme ve rekabetçiliği desteklemek yanında afetlere dayanıklı, çevreye duyarlı, kültürel değerleri esas alacak, sosyal dayanışmayı ve kaynaşmayı teşvik edecek şekilde tasarlanması ve inşa edilmesini gerekliliği vurgulanmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

2019-2023 yıllarını kapsayan On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2023 hedefleri kapsamında, ülkemizin beşeri ve iktisadi varlıklarını etkin bir şekilde değerlendirerek makroekonomik ve mali istikrarın korunması, yurtiçi tasarrufların artırılması, rekabet gücü yüksek bir üretim yapısına ulaşılması, tarım ve gıda ürünleri üretiminin artırılması, enerji güvenliği, altyapının geliştirilmesi, çevrenin korunması, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve yönetimi, nitelikli kentleşme, afet risklerinin azaltılması, bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılması ve kırsal kalkınmanın sağlanması, eğitim, sağlık, adalet gibi temel kamu hizmetlerinin etkinliğinin artırılması, beşeri sermayenin güçlendirilmesi, herkes için onurlu bir yaşam ortamı sağlayacak sürdürülebilir ve kapsayıcı kalkınmaya yönelik bir bakış açısıyla çalışacak Özel İhtisas Komisyonları ve Çalışma Grupları oluşturulmasına karar verilmiştir. Plan kapsamında kentlerdeki yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik şehircilik alanında uygulanacak politika önerileri geliştirilmesi için Kentsel Yaşam Kalitesi Özel İhtisas Komisyonu oluşturulmasına karar verilmiştir (Kalkınma Bakanlığı 2017).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ERZURUM’UN KENTSEL YAŞAM KALİTESİ GÖSTERGELERİ AÇISINDAN MEVCUT DURUMU

Bu bölümde çalışma alanı olan Erzurum ili hakkında genel bilgiler verilip, kentsel yaşam kalitesi göstergeleri açısından yıllar içinde gösterdiği değişimi ve gelişimi incelenecektir. İncelemede kullanılacak ölçütler aşağıda sıralanmıştır.

Eğitim Ölçütleri

- Okur-yazar oranı,
- Okul öncesi öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayısı,
- İlköğretimde öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayısı,
- Ortaöğretimde öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayısı,
- Yetişkin nüfus içindeki yükseköğretim mezunu sayısı.

Ekonomi Ölçütleri

- İşsizlik oranları,
- Kadın İstihdamı oranları,
- Kişi başına düşen GSYH,
- Kişi başına düşen tasarruf mevduatı miktarı,
- Hane halkı tüketim harcamaları miktarı,
- Konut sayısı,
- Yetişkin başına düşen otomobil sayısı.

Sağlık

- Kişi başına düşen hekim sayısı
- Kişi başına düşen yatak sayısı

Güvenlik

- Suç Oranı
- Doğal Afet Riski

Kent Hayatı

- Hava Kalitesi
- Musluktan Akan Su Kalitesi
- Yeşil Alan Miktarı
- Trafik Kazası Oranı
- Trafikteki Motorlu Araç Sayısı
- AVM Sayısı

Kültür-Sanat Ölçütleri

- Sinema Salonu Sayısı
- Sinema Seyircisinin Nüfusa oranı
- Tiyatro Salonu Sayısı
- Tiyatro Seyircisinin Nüfusa Oranı
- Müze ve Ören Yeri Sayısı
- Müze ve Ören Yeri Ziyaretçi Sayısının Nüfusa Oranı
- Kütüphane Sayısı
- Kütüphaneden Yararlananların Nüfusa Oranı

3.1. Erzurum Hakkında Genel Bilgi

Erzurum ili, hem Karadeniz hem de Doğu Anadolu bölgesi olmak üzere iki coğrafi bölgede toprakları bulunan ve yaklaşık 25.066 km² arazi büyüklüğü olan Türkiye'nin 4. büyük ilidir (www.erkurum.gov.tr). Anadolu'da deniz seviyesinden 1959 metre yükseklikteki tek büyük yerleşim yeri olan Erzurum yüksek bir yaylanın güney batı bölümünde yer alır. Yerleşme alanı 2000 metreye kadar yükselen bir ova üzerinde kurulmuştur. Kuzeyde Dumlı, güneyde Palandöken dağları ile çevrilidir. Buradan geçen İpek Yolu ve verimli ovaları bölgenin tarih boyunca yerleşme alanı olarak seçilmesinde önemli rol oynamıştır. Türkiye'nin en şiddetli iklimi bu bölgede hüküm sürer baharları yağışlı, yazları sıcak ve kurak geçer, kışları soğuk ve karlıdır. Jeolojik yapısından dolayı yıllar içinde çeşitli büyüklükte depremlere maruz kaldığı gibi bu sayede birçok kaplıcaya da sahiptir. Tarım ve hayvancılık en önemli ekonomik

kaynaklarıdır. Ayrıca Erzurum’da kara, hava ve demiryolu ile yurdun her tarafına rahat bir şekilde ulaşım sağlanmaktadır (www.erzurum.bel.tr).

3.2. Erzurum’un Demografik ve Nüfus Göstergeleri

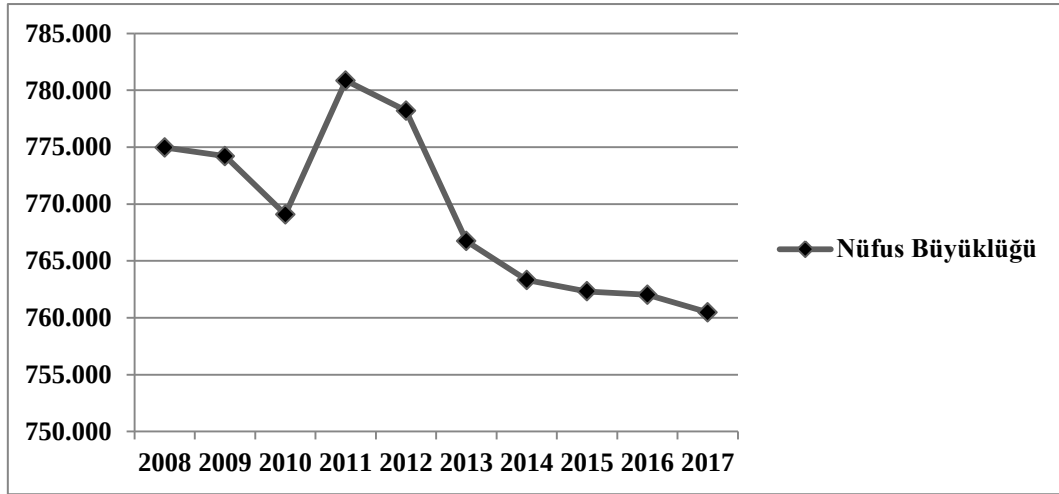
Bir ülkenin sahip olduğu en önemli zenginlik insan gücüdür. Ülke kaynaklarının verimli bir şekilde kullanılabilmesi ve iktisadi gelişme sağlanabilmesi için en belirleyici etken nitelikli bir nüfustur. Nüfusun genç ve dinamik olması ülkelere birçok açıdan yarar sağlamakla birlikte aynı zamanda beşeri sermaye yatırımlarının etkinliğini de arttırmaktadır (Yumuşak, 2008: 3). Ayrıca ülkelerin veya kentlerin nüfus miktarının ve özelliklerinin bilinmesi ülke veya kentlerin gelecekleri için etkin politikalar üretmeyi sağlar ve kentlerin yaşam kalitesini yükseltir.

Erzurum ilinin nüfus göstergeleri incelendiğinde 2017 yılı nüfus büyüklüğü 760.476 kişi iken, Türkiye nüfusu içerisindeki payı %0,94’tür. Erzurum’un nüfus büyüklüğünün 2008-2017 yılları arasındaki değişimine baktığımızda nüfusun sadece 2010-2011 yılları arasında artış gösterdiği, bunun dışındaki bütün yıllarda azalmış olduğu görülmektedir. Erzurum’un Türkiye nüfusuna sağladığı katkı da yıllar içinde azalmıştır (Tablo 3.1).

Tablo 3.1. Erzurum’un Nüfusu ve Türkiye Nüfusundaki Payı

	Nüfus Büyüklüğü		Erzurum’un Payı(%)
	Erzurum	Türkiye	
2008	774.967	71.517.100	1,08
2009	774.207	72.561.312	1,06
2010	769.085	73.722.988	1,04
2011	780.847	74.724.269	1,04
2012	778.195	75.627.384	1,03
2013	766.729	76.667.864	1,00
2014	763.320	77.695.904	0,98
2015	762.321	78.741.053	0,97
2016	762.021	79.814.871	0,95
2017	760.476	80.810.525	0,94

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Yıllara Göre Nüfus Büyüklüğü (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> 15.11.2018)

Şekil 1. 2008-2017 Yılları Arasında Erzurum Nüfus Büyüklüğü

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Yıllara Göre İl Nüfusları (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> 15.11.2018)

2008-2017 yılları arasında nüfusun cinsiyetlere göre dağılımı incelendiğinde yıllar içinde kadın ve erkek nüfusunun dalgalı seyir izlediği görülmüştür. Bunun yanında 2008 yılında Erzurum'un sahip olduğu erkek nüfus kadın nüfusundan %2,10 fazla olmasına rağmen 2017 yılına gelindiğinde erkek nüfusun kadın nüfusundan %0,5 daha az olduğu dikkat çekmektedir (Tablo 3.2).

Tablo 3.2. Nüfusun Cinsiyete Göre Dağılımı

	Erzurum			Türkiye		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
2008	383.379	391.588	774.967	35.615.946	35.901.154	71.517.100
2009	384.446	389.761	774.207	36.098.842	36.462.470	72.561.312
2010	384.455	384.630	769.085	36.679.806	37.043.182	73.722.988
2011	387.766	393.081	780.847	37.191.315	37.532.954	74.724.269
2012	386.905	391.290	778.195	37.671.216	37.956.168	75.627.384
2013	382.714	384.015	766.729	38.194.504	38.473.360	76.667.864
2014	378.964	384.356	763.320	38.711.602	38.984.302	77.695.904
2015	380.158	382.163	762.321	39.229.862	39.511.191	78.741.053
2016	380.833	381.138	762.021	39.771.221	40.043.650	79.814.871
2017	381.249	379.227	760.476	40.275.390	40.535.135	80.810.525

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu İl Nüfuslarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> 15.11.2018)

Erzurum'un 2008-2017 yılları arasındaki nüfus artış, doğum ve ölüm hızları incelendiğinde doğum hızının ölüm hızından oldukça fazla olmasına karşın nüfusun 2011 yılı dışında sürekli azalış göstermesi Erzurum'un göç veren bir il olduğunu net bir şekilde görülmektedir (Tablo 3.3).

Tablo 3.3. Erzurum İli Nüfus Artış Hızı ve Kaba Doğum Hızı

	Nüfus Artış Hızı(Binde)	Kaba Doğum Hızı(Binde)	Kaba Ölüm Hızı(Binde)
2008	-12,79	-----	----
2009	-0,98	20,9	5,4
2010	-6,64	20,7	5,2
2011	-15,18	20,8	5,6
2012	-3,4	20,6	5,2
2013	-14,84	20,3	5,1
2014	-4,46	20,9	5,1
2015	-1,31	20	5,3
2016	-0,39	19,5	5,5
2017	-2,03	19,5	5,4

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Doğum İstatistikleri
(<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> 15.11.2018)

İnsanlar, genellikle bulundukları yerden bir başka yere daha iyi iş imkânlarından faydalanmak, eğitim ve sağlık gibi refah düzeylerini yükseltecek hizmetler için, kendilerini güvende hissetmemeleri ya da iklim şartları gibi nedenlerden dolayı göç etmek isteyebilirler. Ancak göçün; nüfus dağılışında dengesizlik, iş gücü kaybı, kaynak yetersizliği, konut yetersizliği, çarpık kentleşme, altyapı sorunları gibi hem göç alan hem göç veren yerler için bir takım sorunlara yol açtığı bilinmektedir. Bu sorunlar, kalkınma hızının yavaşlamasına ve bununla birlikte yaşam kalitesinin azalmasına sebep olabilmektedir.

2008-2017 yılları içinde Erzurum'un göç verileri incelendiğinde, genel olarak hem göç alan hem göç veren bir ildir. Ancak net göç hızına bakıldığında dalgalı bir seyir izlemekle birlikte sürekli negatif olduğu dikkat çekmektedir. Yani verdiği göç aldığı göçten her zaman daha fazla olmuş. En fazla göç aldığı yıl 2015 yılı iken, en fazla göç verdiği yıl ise 2014 yılıdır. Net göç hızının (-31,23) en fazla olduğu yıl ise 2008 yılıdır (Tablo 3.4).

Tablo 3.4. Erzurum İlinin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı

	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı(Binde)
2008	18999	43585	-24586	-31,23
2009	24830	33681	-8851	-11,37
2010	23294	35711	-12417	-16,02
2011	27719	33599	-5880	-7,5
2012	22551	33234	-10683	-13,63
2013	23398	39997	-16599	-21,42
2014	27994	45209	-17215	-22,3
2015	29624	41803	-12179	-15,85
2016	26957	36340	-9383	-12,24
2017	26624	37358	-10734	-14,02

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu İllere Göre Göç İstatistikleri (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> 15.11.2018)

Erzurum'un 2017 yılında en fazla göç aldığı ve verdiği 10 il Tablo 3.5'te sıralanmıştır. Göç verdiği illerin başında İstanbul, Bursa, Ankara, İzmir ve Kocaeli gibi sanayi şehirleri ve büyükşehirler bulunmaktadır. Göç aldığı iller ise İstanbul, Ankara, Bursa, Trabzon ve Kocaeli şeklinde devam etmektedir. Ayrıca Erzurum genellikle batıya doğru göç verirken kendisinden daha doğuda kalan Ağrı ve Kars gibi illerden de göç almaktadır. Bu durum bölgedeki istihdam sorunuyla ilişkilendirilebilir.

Tablo 3.5. 2017 Yılında Erzurum'un En Çok Göç Aldığı ve Verdiği 10 İl

Aldığı Göç (Kişi)		Verdiği Göç (Kişi)	
İstanbul	4336	İstanbul	7377
Ankara	1726	Bursa	2848
Bursa	1380	Ankara	2704
Trabzon	890	İzmir	2175
Kocaeli	778	Kocaeli	1734
Kars	762	Tekirdağ	1230
Erzincan	791	Erzincan	1070
Ağrı	562	Samsun	968
Samsun	553	Trabzon	826
Rize	531	Antalya	722

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu İllere Göre Göç İstatistikleri
(<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> 15.11.2018)

2017 yılı Erzurum genelinde km^2 'ye düşen kişi sayısı 30'dur. 2008-2017 yılları içerisinde nüfus yoğunluğunun fazla değişiklik göstermediği ve Türkiye ortalamasının çok altında olduğu görülmektedir (Tablo 3.6). Erzurum'un nüfus yoğunluğunun az olmasında yeryüzü şekillerinin yanında göç vermesinin etkisi büyüktür

Tablo 3.6. Nüfus Yoğunluğu

	Nüfus Yoğunluğu ($\text{Km}^2/\text{Kişi}$)	
	Erzurum	Türkiye
2008	31	93
2009	31	94
2010	30	96
2011	31	97
2012	31	98
2013	30	100
2014	30	101
2015	30	102
2016	30	104
2017	30	105

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu İl Göstergeleri
(<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> 15.11.2018)

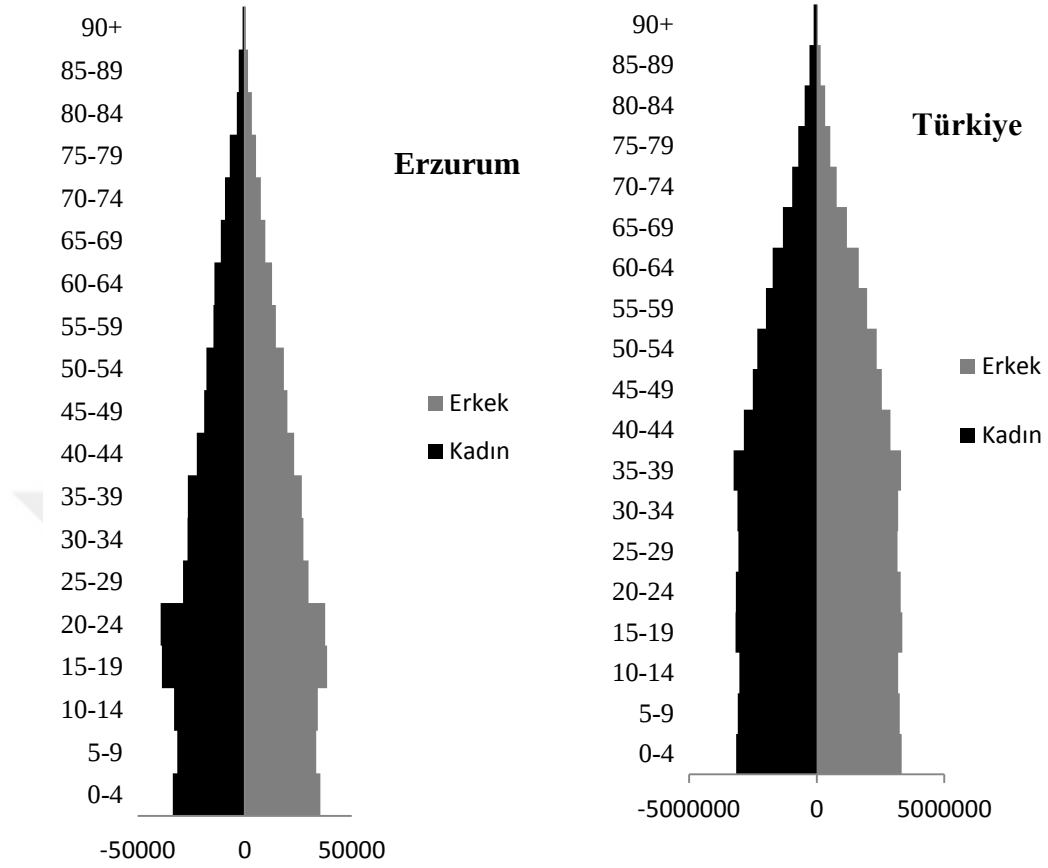
Erzurum’da nüfusun yaşlara göre dağılımı incelendiğinde; 0-14 yaş aralığındaki nüfus toplam nüfusun %26,4’ ünü oluşturmaktadır. Türkiye’de ise 0-14 yaş aralığına bakıldığında bu oranın%23,6 olduğu ve Erzurum’dan düşük olduğu görülmektedir. Yine 15-64 yaş aralığındaki çalışabilecek durumdaki nüfus incelendiğinde bu oran Erzurum’da toplam nüfusun %65,3’ü iken, Türkiye’de %67,9’dur. 65 ve üzeri yaş aralığındaki nüfus Erzurum’da toplam nüfusun %8,26’sını oluştururken Türkiye’de bu oranın %8,5 olduğu görülmektedir (Tablo 3.7). Ayrıca 2017 yılına ait nüfus piramitleri 15-19 ve 20-24 yaş aralığındaki Erzurum nüfusunun Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde olduğunu ve Erzurum’un genç ve dinamik nüfus özellikleri taşıdığını göstermektedir (Şekil:2).

Tablo 3.7. 2017 Yılında Nüfusun Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	Erzurum (Kişi)		Türkiye (Kişi)	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
0-4	33.565	35.305	3.155.258	3.326.591
5-9	31.587	33.357	3.086.592	3.254.177
10-14	33.079	34.186	3.023.527	3.188.333
15-19	38.674	38.552	3.175.544	3.351.043
20-24	39.263	37.667	3.162.174	3.294.336
25-29	28.868	29.770	3.067.653	3.163.889
30-34	26.706	27.482	3.107.849	3.189.075
35-39	26.621	26.637	3.252.283	3.308.413
40-44	22.346	23.158	2.849.020	2.891.799
45-49	19.000	19.998	2.498.790	2.556.364
50-54	17.973	18.235	2.326.316	2.349.139
55-59	14.683	14.517	1.989.399	1.979.328
60-64	14.156	12.714	1.720.023	1.651.215
65-69	11.205	9.639	1.322.918	1.188.986
70-74	9.164	7.451	952.653	784.614
75-79	6.922	5.251	715.428	533.757
80-84	3.726	3.357	471.436	330.240
85-89	2.732	1.550	282.516	152.317
90+	982	403	117.001	43.519

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2017 Yılı Nüfusun Yaşlara Göre Dağılımı İstatistikleri (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> 15.11.2018)

Şekil 2. 2017 Yılı Erzurum ve Türkiye Nüfus Piramidi

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2017 Yılı İl Nüfusları Yaş Grubu İstatistikleri
<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> 15.11.2018)

3.3. Erzurum Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri

3.3.1. Eğitim Ölçütleri

Okuryazar nüfusun azlığı az gelişmişlik göstergesi olarak kabul edilir. Bu nedenle eğitim düzeyi ve okuryazar nüfus ekonomik ve sosyal kalkınmanın en temel belirleyicilerindendir. Bireylerin refah seviyelerini ve yaşam kalitelerini yükseltecek bilgi, beceri ve donanımlarını artırıcı eğitim politikaları ülkeler ve toplumlar için vazgeçilmez bir gerekliliktir. Özellikle kadınların okuryazar olmaları ve eğitim seviyelerinin yükseltilmesi gelişmiş toplumların en önemli özelliği olan cinsiyet eşitliği konusunda ve kadınların beşeri sermaye yetiştirme konusunda toplumdaki rolü nedeniyle çok önemlidir.

6 yaş ve üzeri okuryazarlık durumu istatistiklerine göre, Erzurum'da okuma yazma bilmeyenler toplam nüfusun %5,03 ünü oluştururken kadınlar bu oranın büyük bir çoğunluğunu oluşturmaktadır. Türkiye genelinde ise bu oran %2,89'dur ve yine kadınların bu oran içindeki payı çok yüksektir. Okuma yazma bilen nüfusa bakıldığında ise Erzurum'da kadın ve erkek nüfus arasında %3,06'lık bir fark vardır. Toplam nüfusun %83,06'sı okuma yazma bilmektedir ve bu oran Türkiye ortalamasına oldukça yakındır (3.8).

Tablo 3.8. 6 Yaş ve Üzeri Okuryazarlık Durumu

	Okuma yazma bilmeyen oranı (%)			Okuma yazma bilen oranı (%)		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Erzurum	4,27	0,76	5,03	40	43,06	83,06
Türkiye	2,45	0,44	2,89	41,81	43,92	85,73

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2017 Yılı Eğitim İstatistikleri

(<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=130&locale=tr> 15.11.2018)

2017-2018 öğretim yılı okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim verilerine göre, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, okul öncesinde 18, ilköğretimde 15 ve ortaöğretimde 17 öğrencidir. Türkiye de öğretmen başına düşen ortalama öğrenci sayıları ise okul öncesinde 18, ilköğretimde 17 ve ortaöğretimde 16 öğrencidir. Aynı

döneme ait derslik başına düşen öğrenci sayıları incelendiğinde ise Erzurum’da okul öncesinde derslik başına düşen öğrenci sayısı 17, ilköğretimde 20, ortaöğretimde 26 öğrencidir. Türkiye ortalamasına göre ise derslik başına okul öncesinde 19, ilköğretimde 24, ortaöğretimde ise 28 öğrenci düşmektedir.

Tablo 3.9. 2017-2018 Öğretim Yılı Okul Öncesi Eğitim Göstergeleri

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı		Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	Derslik Başına Düşen Öğrenci
		Kız	Erkek				
Erzurum	426	6358	7096	726	772	18,5	17,42
Türkiye	31246	718442	782646	84257	78852	17,8	19

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı 2017-2018 Örgün Eğitim İstatistikleri
(https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=64 15.11.2018)

Tablo 3.10. 2017-2018 Öğretim Yılı İlköğretim (İlkokul + Ortaokul) Eğitim Göstergeleri

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı		Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	Derslik Başına Düşen Öğrenci
		Kız	Erkek				
Erzurum	1010	54494	55991	7505	5495	14,72	20,11
Türkiye	43712	5231481	5463252	637026	437945	16,79	24,42

Kaynak: : Milli Eğitim Bakanlığı 2017-2018 Örgün Eğitim İstatistikleri
(https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=64 15.11.2018)

Tablo 3.11. 2017-2018 Öğretim Yılı Ortaöğretim (Lise) Eğitim Göstergeleri

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı		Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	Derslik Başına Düşen Öğrenci
		Kız	Erkek				
Erzurum	132	27323	31477	3361	2234	17,49	26,32
Türkiye	11783	2704248	2985179	347969	204268	16,35	27,85

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı 2017-2018 Örgün Eğitim İstatistikleri
(https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=64 15.11.2018)

Bilimsel ve teknik kazanımlar sağlamasının dışında aynı zamanda sağladığı ekonomik, sosyal ve kültürel faydalar açısından yükseköğretim kurumları toplumlar için çok önemlidir.

Erzurum, Doğu Anadolu Bölgesinin ilk ve Türkiye'nin en köklü üniversitelerinden biri olan Atatürk Üniversitesi ve 2010 yılında kurulan Erzurum Teknik Üniversitesi olmak üzere iki üniversiteye sahiptir. 2017-2018 öğretim yılı YÖK istatistiklerine göre, Türkiye genelinde uzaktan ve açık öğretim dâhil olmak üzere öğretim gören 7.560.371 yükseköğretim öğrencisinin, büyük bir bölümü Atatürk Üniversitesi'nde olmak üzere %4,12 si bu iki üniversitede eğitim görmektedir (Tablo 3.12).

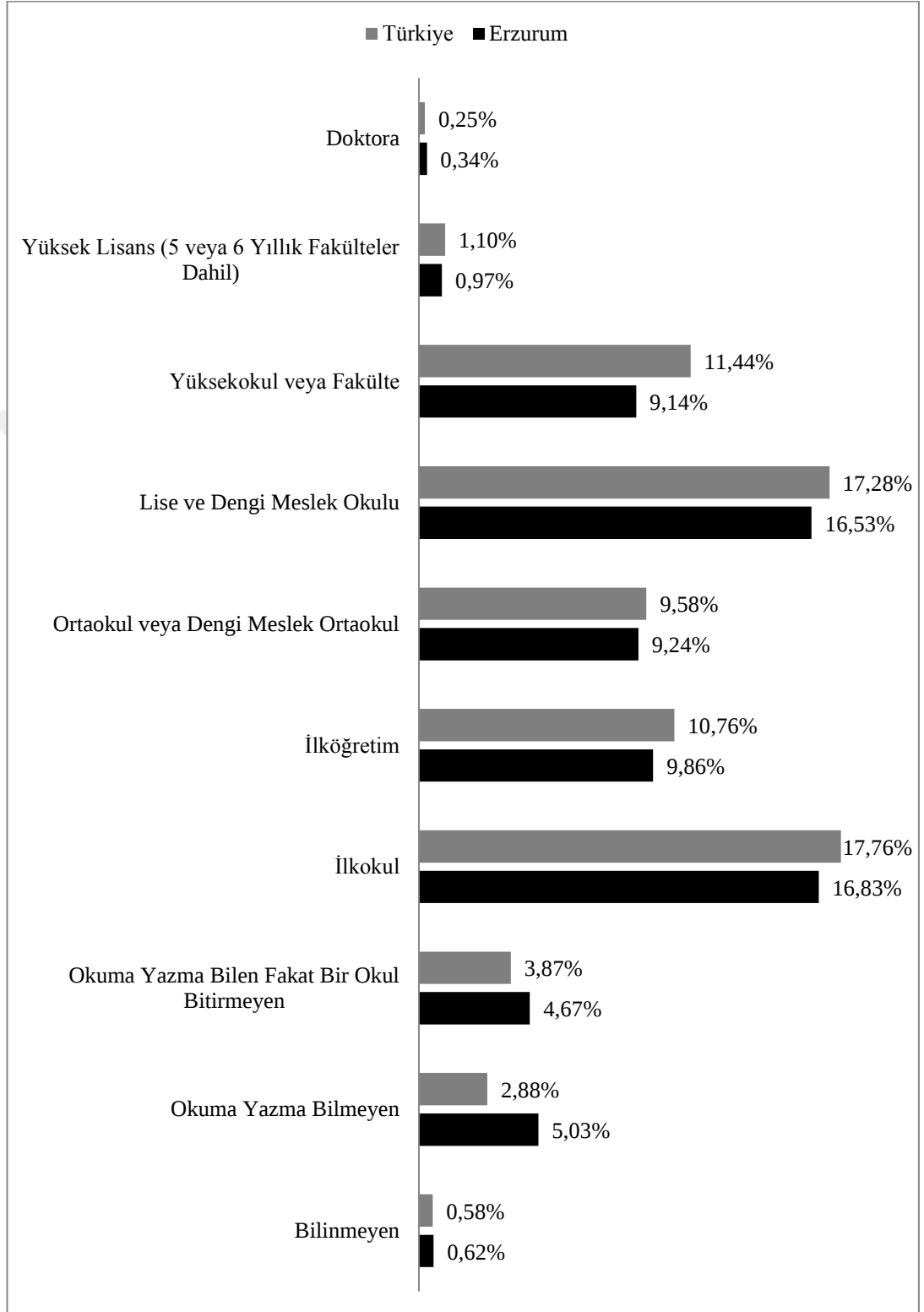
Tablo 3.12. 2017-2018 Öğretim Yılı Erzurum'da Yer Alan Üniversitelerin Öğrenci, Öğretim Üyesi ve Akademik Birim Sayıları

	Erzurum		Türkiye
	Atatürk Üniversitesi	Erzurum Teknik Üniversitesi	
Fakülte	23	5	1802
Yüksekokul +MYO	14	1	1464
Enstitü	8	3	709
Araştırma ve Uygulama Merkezi	34	6	3273
Öğrenci	307701	3869	7560371
Profesör	557	9	24640
Doçent	249	14	14456
Doktor Öğretim Üyesi	613	58	37520
Öğretim Görevlisi	461	79	35484
Araştırma Görevlisi	897	137	45998

Kaynak: (<https://istatistik.yok.gov.tr/> 20.11.2018)

Erzurum sahip olduğu yükseköğretim altyapısına rağmen en son bitirilen eğitim düzeyi istatistiklerine bakıldığında, toplam nüfusun sadece %9,14'ü yüksekokul veya fakülte, %0,97'si yüksek lisans ve %0,34'ü doktora mezunu olduğu görülmektedir. Toplamda yükseköğretim mezunu oranı (%10,45) ile Türkiye ortalamasının (%12,79) altında yer alırken, doktora mezunu nüfus oranı (%0,34) ile Türkiye ortalamasının (%0,25) üzerindedir (Şekil 3).

Şekil 3. 15 Yaş ve Üzeri Nüfusun Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı (TÜİK, 2017)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Ulusal Eğitim İstatistikleri
<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=130&locale=tr> 15.11.2018)

Türkiye'nin ve Erzurum ilinin çalışabilir yaştaki nüfusunun 2017 yılına ait okuryazarlık ve eğitim durumu istatistiklerine göre, Türkiye nüfusunun %2,88'i okuma yazma bilmezken Erzurum nüfusunun %5,03'ü okuma yazma bilmemektedir. Türkiye genelinde okuma yazma bilen ancak okul bitirmeyen kişi sayısı toplam nüfusun %3,87'si iken bu oran Erzurum için %4,67'dir. Ayrıca hem Türkiye genelinde hem Erzurum ilinde ilköğretim ve lise mezunlarının oranı oldukça fazladır.

3.3.2 Ekonomi Göstergeleri

Herkes için uygun iş imkânı, refah içinde yaşamasına yetecek miktarda gelir, uygun fiyatlı, kaliteli ve yeterli sayıda konut, toplam mevduatın artırılıp, toplam tüketim harcamalarının azaltılmasının sağlanması, toplam kamu harcamalarının miktarı gibi unsurlar kentsel kalkınma ve yaşanabilirlik için çok önemlidir.

Erzurum ilinin de içinde bulunduğu TRA1 bölgesi istihdam oranları incelendiğinde, 2008-2016 yılları arasında Türkiye ortalamasının üzerinde, 2017 yılında ise altında bir oranda gerçekleştiği görülmektedir (Tablo 3.13).

Tablo 3.13. TRA1 ve Türkiye Geneli İstihdam Oranı

	İstihdam Oranı (%)	
	TRA1	Türkiye
2008	48,4	41,7
2009	48,1	41,2
2010	49,5	43
2011	47,3	45
2012	45,4	45,4
2013	46,9	45,9
2014	46,7	45,5
2015	48	46
2016	47	46,3
2017	46,6	47,1

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu İş Gücü İstatistikleri
(<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=102&locale=tr> 15.11.2018)

Erzurum ilinin de içinde bulunduğu TRA1 bölgesi işsizlik oranları incelendiğinde, 2008-2017 yılları arasındaki işsizlik Türkiye ortalamasının oldukça altındadır (Tablo 3.14).

Tablo 3.14. TRA1 ve Türkiye Geneli 15 Yaş ve Üzeri İşsizlik Oranı

	İşsizlik Oranı (%)	
	TRA1	Türkiye
2008	6,3	11
2009	7,7	14
2010	6,2	11,9
2011	6,3	9,8
2012	6,3	9,2
2013	6,6	9,7
2014	7,4	9,9
2015	5,9	10,3
2016	5	10,9
2017	5,5	10,9

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu İş Gücü İstatistikleri
(<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=102&locale=tr> 15.11.2018)

Genç işsiz olarak adlandırılan 15-24 yaş grubunda olan işsizler hem Türkiye genelinde hem de TRA1 bölgesinde tüm işsizler arasında en fazla orana sahiptir. Cinsiyete göre bakıldığında ise işsiz kadınların oranının işsiz olan erkeklere göre daha fazla olduğu görülmektedir (Tablo 3.15).

Tablo 3.15. Yaşa ve Cinsiyete Göre İşsizlik Oranları

	İşsizlik Oranı (%)			
	TRA1		Türkiye	
Yaş	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
15-24	14,2	13,6	26,1	17,8
25 ve Üzeri	4	4,1	10,9	7,9

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2017 Yılı İş Gücü İstatistikleri
(<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=102&locale=tr> 15.11.2018)

İstihdam edilen nüfusun miktarı kadar, ekonomik faaliyet alanlarına göre nasıl dağılım gösterdiği de çok önemlidir. Gelişmiş ülkelerde sanayi ve hizmetler sektöründe çalışan nüfus, tarım sektöründe çalışan nüfusa göre daha fazladır. Bu bağlamda 2009-2017 yılları arasında sektörler arasında çalışan kişilerin dağılımı incelendiğinde, Türkiye genelinde hizmetler sektöründe çalışan nüfusun sayısı diğer sektörlerle göre en fazla iken, TRA1 bölgesinde ise 2017 yılı hariç en fazla çalışan nüfusun olduğu sektör tarım sektörüdür. Bu durum bu bölgenin sanayi ve hizmetler sektöründe çok gelişmediğini göstermektedir (Tablo 3.16).

Tablo 3.16. TRA1 ve Türkiye Geneli Faaliyet Alanına Göre İstihdam Sayısı

	Faaliyet Alanına Göre İstihdam Sayısı(Bin)					
	Tarım		Sanayi		Hizmetler	
	TRA1	Türkiye	TRA1	Türkiye	TRA1	Türkiye
2009	188	5240	29	5385	131	10652
2010	200	5683	28	5927	126	10985
2011	158	6143	41	6380	126	11587
2012	128	6097	37	6460	142	12264
2013	139	6015	35	6737	139	12771
2014	175	5470	41	7227	128	13235
2015	186	5483	39	7246	135	13891
2016	163	5305	38	7283	155	14617
2017	143	5464	46	7478	166	15246

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Bölgesel İstatistikler
<https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/degiskenlerUzerindenSorgula.do?durum=acKapa&menuNo=345&altMenuGoster=1&secilenDegiskenListesi=> 15.11.2018)

Ekonomik performans hakkında bilgi veren en önemli göstergelerden olan GSYH, belirli bir zamanda yurt içinde üretilen nihai mal ve hizmetlerin değeridir. Erzurum ilini ve Türkiye genelinin kişi başına düşen GSYH miktarlarının 2008-2017 yılları arasında değişimi Tablo 3.17’de gösterilmiştir.

Tablo 3.17. Kişi Başına Düşen Gelir Miktarı

	Kişi Başına Düşen Gelir (TL)	
	Erzurum	Türkiye
2008	7.245	14001
2009	7805	13870
2010	9314	15860
2011	10742	18788
2012	11946	20880
2013	13657	23766
2014	15442	26489
2015	17479	29899
2016	19825	32904
2017	23122	38681

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu İl Göstergeleri
(<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> 15.11.2018)

BDDK verilerinden elde edilen 2008-2017 yıllarına ait toplam tasarruf mevduatı miktarlarının toplam nüfusa bölünmesiyle elde edilen kişi başına düşen tasarruf mevduatı miktarları Tablo 3.18’de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde hem Erzurum’da hem Türkiye genelinde kişi başına düşen tasarrufların arttığı görülmektedir. Erzurum’un Türkiye içindeki payına bakıldığında ise, en az katkı sağladığı yıl %17,75 ile 2008 iken, en yüksek katkıyı sağladığı yıl ise %21,61 ile 2016 yılıdır.

Tablo 3.18. Kişi Başına Düşen Toplam Mevduat Miktarı

	Kişi Başına Düşen Tasarruf Mevduat Miktarı		Erzurum’un Payı (%)
	Erzurum	Türkiye	
2008	668	3762	17,75
2009	723	4057	17,82
2010	879	4457	19,72
2011	899	5057	17,77
2012	988	5448	18,13
2013	1228	6315	19,44
2014	1487	7094	20,96
2015	1766	8307	21,26
2016	2059	9528	21,61
2017	2365	12502	18,92

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
(<https://www.bddk.org.tr/BultenFinTurk> 15.11.2018)

TÜİK Hane halkı tüketim harcamaları istatistiklerine göre Erzurum’unda içinde bulunduğu TRA1 bölgesinin yıllar içindeki harcama kalemlerindeki değişimler Tablo 3.19’da gösterilmiştir. Buna göre bütün yıllarda tüketim harcamalarında en büyük paya sahip olan harcamalar elektrik, su ve ısınma harcamalarının da dâhil olduğu konut ve kira harcamaları, gıda ve alkolsüz içecekler ile ulaştırma harcamalarıdır. Ancak gıda ve alkolsüz içecekler ile konut ve kiraya ayrılan pay yıllar içinde azalırken ulaştırmaya ayrılan pay artmıştır. Tüketim harcamalarında en az paya sahip olan harcamalar ise lokanta ve oteller, eğlence ve kültür ile eğitim hizmetleri şeklindedir.

Tablo 3.19. TRA1 Bölge Düzeyi Tüketim Harcama Dağılımı

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	26,2	24,8	26,4	26,6	25,6	23,8	22,8	22,9	23,1	22,3
Alkollü İçecekler, Sigara ve Tütün	4,0	4,3	4,7	6,2	5,7	5,8	5,4	5,8	5,6	5,8
Giyim ve Ayakkabı	6,2	6,2	6,6	6,2	6,1	6,0	6,3	5,9	5,9	5,6
Konut ve Kira	27,7	24,4	21,6	20,8	21,1	23,7	23,8	24,8	24,4	22,8
Mobilya, Ev Aletleri, Ev Bakım Hizmetleri	7,7	7,1	7,4	7,5	7,7	7,2	6,7	7,3	6,7	6,5
Sağlık	0,6	1,6	1,6	1,9	1,1	1,1	1,0	0,9	1,3	1,6
Ulaştırma	14,4	16,6	17,3	15,3	17,0	16,4	17,7	16,5	17,3	18,9
Haberleşme	4,5	4,6	4,1	4,0	3,8	3,7	3,7	3,3	3,3	3,1
Eğlence ve Kültür	1,7	1,9	2,2	2,2	2,5	2,0	2,4	2,4	2,6	2,5
Eğitim Hizmetleri	1,7	2,1	1,5	1,4	1,1	1,7	1,9	1,9	1,9	2,1
Lokanta ve Oteller	2,3	2,5	2,9	3,8	4,0	4,2	3,8	3,4	3,2	3,6
Çeşitli Mal ve Hizmetler	3,0	4,0	3,7	4,1	4,3	4,4	4,7	4,7	4,8	5,4

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Tüketim Harcamaları İstatistikleri (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=132&locale=tr> 15.11.2018)

Erzurum ilinde 2017 yılına ait konut istatistikleri Tablo 3.20’de gösterilmiştir. Erzurum ilinde 2017 yılına ait verilere göre, inşaat ruhsatı almış bina sayısı 779 iken, bunların 395 si tamamlanmış ve kullanım izni almıştır. Bu binaların toplam daire sayısı 7410 iken kullanım izni alan daire sayısı 3880 dir. Ayrıca TÜİK verilerine göre 2017 yılında toplam 8843 konut satışı gerçekleşirken bu satışların 4539’i ilk satışır.

Tablo 3.20. Erzurum İli Konut İstatistikleri

	Daire Sayısı	Bina Sayısı
Yapı İnşaat Ruhsatı	7410	779
Yapı Kullanım İzni	3880	395

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2017 Yılı İl Göstergeleri
(<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> 15.11.2018)

Erzurum ve Türkiye için 2008-2017 yılları arasında otomobil sahipliği durumu Tablo 3.20’te gösterilmiştir. Toplam otomobil sayısının toplam nüfusa bölünmesiyle bulunan kişi başına düşen otomobil sayısının yıllar içindeki değişimi incelendiğinde; Erzurum’da 2008 yılında 23 kişiye 1 otomobil düşerken bu sayı 2017 de 13 kişiye gerilemiştir. Türkiye de ise 2008 yılında 10 kişiye 1 otomobil düşerken, 2017 yılında 6 kişiye 1 otomobil düşmektedir.

Tablo 3.21. Kişi Başına Düşen Otomobil Sayısı

	Erzurum		Türkiye	
	Otomobil Sayısı	Kişi Başına Düşen Otomobil	Otomobil Sayısı	Kişi Başına Düşen Otomobil
2008	33.441	23	6.796.629	10
2009	36.046	21	7.093.964	10
2010	39.419	19	7.544.871	9
2011	42.859	18	8.113.111	9
2012	46.046	16	8.648.875	8
2013	48.869	15	9.283.923	8
2014	50.799	15	9.857.915	7
2015	52.778	14	10.589.337	7
2016	55.141	13	11.317.998	7
2017	57.713	13	12.035.798	6

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu İl Göstergeleri
(<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> 15.11.2018)

3.3.3. Sağlık Göstergeleri

Yardıma muhtaçlar, yoksullar, yaşlılar, çocuklar ve engelliler başta olmak üzere toplumun tüm kesimleri için sağlık hizmetlerinin erişilebilir olmasının yanında kaliteli sağlık hizmeti almak bireylerin refahı için bir gerekliliktir.

2016 Sağlık istatistiklerine göre, Erzurum’da 21 adet devlet hastanesi, 1 adet üniversite hastanesi ve 1 adet özel hastane mevcuttur. Bu hastanelerin sahip olduğu toplam hekim ve yatak sayıları göz önünde bulundurulduğunda, 227 kişiye 1 yatak düşerken, 440 kişiye 1 doktor düşmektedir. Türkiye genelinde ise 371 kişiye 1 yatak düşerken, 558 kişiye 1 doktor düşmektedir. Bu durumda Erzurum’un sağlık alanında Türkiye ortalamasına göre oldukça iyi durumda olduğu söylenebilir.

Tablo 3.22. Sağlık Bakanlığı, Üniversite ve Özel Hastane ve Yatak Sayısı Dağılımı

	Sağlık Bakanlığı		Üniversite		Özel		Toplam	
	Hastane	Yatak	Hastane	Yatak	Hastane	Yatak	Hastane	Yatak
Erzurum	21	2084	1	1188	1	75	23	3347
Türkiye	876	132921	69	37707	565	47143	1510	217771

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2016 Yılı İl Göstergeleri
(<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> 15.11.2018)

Tablo 3.23. Sağlık Personeli Sayısı

	Hekim	Diş Hekimi	Hemşire	Sağlık Memuru	Ebe	Eczacı
Erzurum	1726	182	1759	1620	506	209
Türkiye	144827	26674	152952	144609	52456	27864

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2016 Yılı İl Göstergeleri
(<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> 15.11.2018)

3.3.4. Güvenlik Göstergeleri

Güvenlik, cana ya da mala karşı oluşabilecek herhangi bir tehdit veya tehlike durumunun yokluğunu ifade eder (Kaypak, 2016: 39). Başka bir deyişle bireylerin can ve malları için endişelenmesini gerektiren herhangi bir durumun olmamasıdır. Bir yerleşim yerini güvenli olarak adlandırmak için suç oranları ve doğal afet riski en

önemli ölçütlerdir. Suç oranlarını azaltacak ve doğal afet riskine karşı alınacak önlemler ise yaşanabilir kentlerin en önemli şartını oluşturur. Çünkü kentte ikamet edenler ancak kendilerini tam anlamıyla güvende hissedersen kendilerini o kente ait hissederek. Bu da kentlilik bilinci oluşması için bir gerekliliktir.

Erzurum ilinde 2008-2017 yılları arasında işledikleri suçlar sebebiyle hüküm giyen kişilerin istatistikleri incelendiğinde, hırsızlık, yaralama, kaçakçılık, cinayet ve uyuşturucu madde imal ve ticareti başta olmak üzere birçok suçta artış görülmüştür.

Tablo 3.24. Erzurum Suç Çeşidi ve Hükümlü Sayısı

Suçlar \ Yıllar	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Hırsızlık	50	40	51	50	93	139	232	235	240	263
Yaralama	74	57	89	80	163	339	272	251	258	233
Kaçakçılık	1	2	1	5	10	12	43	48	54	158
İcra İflas Kanunu'na Muhalefet	108	129	286	336	309	293	237	87	100	126
Uyuşturucu Madde İmal ve Ticareti	21	4	16	6	34	58	97	145	93	105
Cinayet	27	9	30	31	69	79	105	123	64	69
Yağma	11	8	10	7	21	26	41	62	57	63
Dolandırıcılık	76	52	37	3	8	17	12	16	32	33
Askeri Ceza Kanunu'na Muhalefet	82	176	157	71	71	10	3	11	25	33
Hakaret	10	2	14	3	10	24	36	33	27	30
Cinsel Suçlar	5	4	7	6	10	39	59	46	32	25
Trafik suçları	2	2	6	1	1	5	6	10	14	21
Uyuşturucu Madde Kullanma, Satın Alma	-	-	1	-	6	6	11	15	15	17
Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Bırakma	1	-	5	6	4	21	25	11	29	12
Zimmet	-	-	-	1	1	3	6	1	-	2

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu İl Göstergeleri
(<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> 15.11.2018)

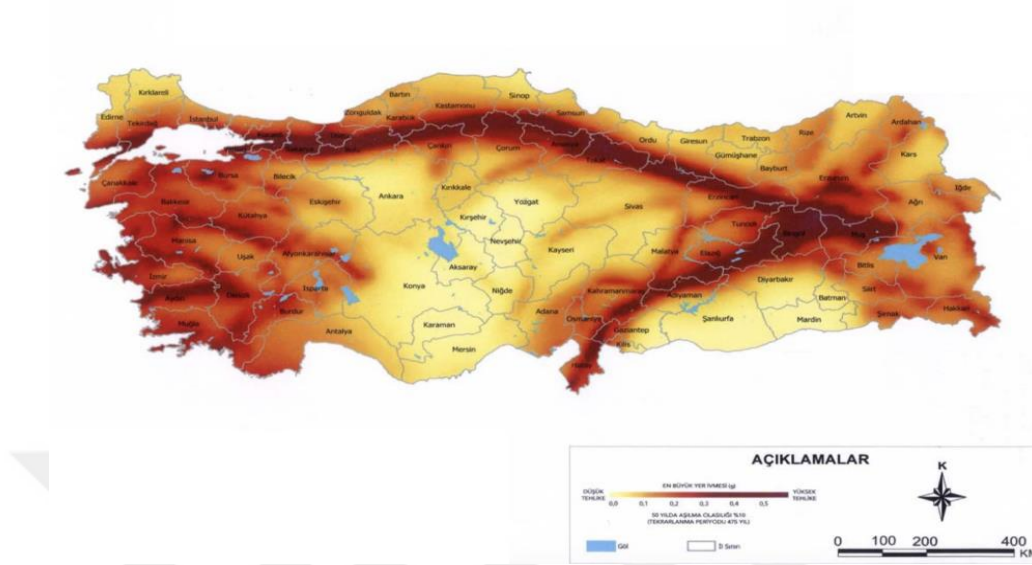
Kent güvenliğinin bir diğer ayağı olan doğal afet riski açısından bakıldığında; Türkiye coğrafi yapısı nedeniyle bir afet ülkesidir ve başta deprem olmak üzere, iklim değişikliğine bağlı olarak sel, heyelan, kuraklık, kaya ve çığ düşmesi, hortum, erozyon gibi doğal afetler can ve mal kaybına yol açmaktadır. Türkiye’de meydana gelen afetler nedeniyle oluşan ekonomik zararın; %76’sı deprem, %10’u heyelan, %9’u sel ve %4’ü kaya düşmesi kaynaklıdır. Kalan %1 ise diğer afet türleri kaynaklıdır (Habitat III Ulusal Rapor, 2014: 18).

Erzurum ve çevresinde 1900-2014 yılları arasında kayıt altına alınmış, yüksek miktarda can ve mal kaybına neden olmuş 5 ve üzeri şiddette on dört deprem meydana gelmiştir. Bu depremler toplamda 2991 can kaybına yol açarken, 24030 binaya ağır hasar vermiştir (Aydın-Ergün, 2018:149).

Ayrıca İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın (AFAD) 2018 yılında yayınladığı “Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afetler İstatistikleri” raporuna göre, 1950-2018 yılları arasında Erzurum 425 sel olayı ile Türkiye’de ilk sırada yer alırken, 939 heyelan ve kaya düşmesi olayı ile en fazla heyelan ve kaya düşmesi olayı yaşanan ilk 5 şehir içinde yer almaktadır. Bunun yanında 71 adet çığ olayı gerçekleşmiştir.

Erzurum altından geçen Kuzey Anadolu Fay Hattı, sert ve zor geçen kış mevsimi ve yoğun kar yağışı nedeniyle, eğimin ve yükseltinin de etkisiyle doğal afet konusunda oldukça riskli olan bir bölgede yer almaktadır. Bu nedenle bireylerin yaşam kalitelerinin etkilenmemesi ve can ve mal kaybına neden olabilecek afetlerin hasarlarının en aza indirilmesi için, halkı bu konularda bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yapılması ve binaların depreme dayanıklı şekilde yapılması için gerekli denetimler çok önemlidir.

Şekil 4. AFAD, 2018 Türkiye Deprem Tehlike Haritası

Kaynak: (<https://deprem.afad.gov.tr> 20.11.2018)

3.3.5. Kent Hayatı Ölçütleri

İnsanların yaşam kalitesinin olumsuz etkilenmemesi için yaşam alanlarının sağlıklı, huzurlu, güvenli ve rahat olması gerekmektedir. Bu nedenle yaşadıkları kentin sahip olduğu hava ve su kalitesi, trafiğin yoğunluğu ve gürültüsü, şehir içi ulaşımın rahatlığı ve süresi, stres atmak ve sosyalleşmek için kullanılan yeşil alanlar, parklar, alışveriş merkezleri gibi kent hayatının mevcut durumu yaşam kalitesini büyük ölçüde etkilemektedir.

Soluduğumuz havanın kalitesi sağlığımız için çok önemlidir. Bu nedenle kentlerin hava kaliteleri yaşam kalitesi için belirleyici ölçütler arasında yer alır. Hava kirliliği özellikle kışın kullanılan yakıt türü ve trafikte salınan gazlar nedeniyle oluşmaktadır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Hava İzleme İstasyonlarından alınan verilerle oluşturulan Tablo 3.25'te Erzurum'un 2018 yılı hava kalitesi verileri gösterilmektedir. Saat 19.00'daki hava kalitesi düzeylerinin aylara göre ortalama değerleri hesaplanarak oluşturulan tablo incelendiğinde, Ocak, Şubat, Mart, Mayıs, Eylül ve Ekim aylarında orta, Nisan, Haziran, Temmuz, Ağustos, Kasım ve Aralık aylarında ise iyi olduğu görülmektedir. Hava kalitesinin iyi olması sağlık açısından az riskli veya hiç risk teşkil

etmemesini ifade ederken, orta olması sağlık açısından solunum yolu rahatsızlıkları olan bazı insanlar için risk teşkil edebileceğini ifade etmektedir.

Tablo 3.25. 2018 Yılı Erzurum Hava Kalitesi Göstergeleri

Aylar	Hava Kalitesi Değeri	Hava Kalitesi Düzeyi
Ocak	59,82	Orta
Şubat	69,49	Orta
Mart	52,48	Orta
Nisan	44,9	İyi
Mayıs	53,58	Orta
Haziran	43,10	İyi
Temmuz	48,31	İyi
Ağustos	43,22	İyi
Eylül	50,85	Orta
Ekim	54,15	Orta
Kasım	44,07	İyi
Aralık	48,43	İyi

Kaynak: (www.havaizleme.gov.tr 20.11.2018)

İnsanların hayatını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için su en hayati ihtiyaçtır. Özellikle temiz içme suyuna erişim insanların en temel ihtiyacı ve hakları arasındadır. Bu nedenle insan sağlığına uygun su sağlanması bir kenti yaşanabilir kılan en önemli faktördür. Erzurum Su ve Kanalizasyon İdaresinin yayınladığı Aralık 2018 dönemine ait rapora göre Erzurum içme suyunun kalitesinin, Türk Standartları, Dünya Sağlık Örgütü, ABD Çevre Koruma Ajansı ve Avrupa Birliği standartlarına uygun olduğu belirtilmiştir.

Tablo 3.26. 2018 Yılı Aralık Ayı Erzurum İçme Suyu Analiz Raporu

Parametreler	TÜRK STANDART 266	DÜNYA SAĞLIK TEŞKİLATI (WHO)	ABD ÇEVRE KORUMA AJANSI (EPA)	AVRUPA BİRLİĞİ (EC)	ARALIK 2018 ORTALAMASI
	2005	2011	2008	1998	
Bulanıklık (NTU)	1	5	1	1	0,37
BİRİNCİL STANDARTLAR (MİKROBİYOLOJİK) kob/100MI					
Toplam Koliform	0	0	0	0	0
Escherichia coli	0	0	-	0	0
C. Perfringens	0	0	0	0	0
BİRİNCİL STANDARTLAR (İNORGANİK KİMYASALLAR) mg/L					
Alüminyum	0,2	0,1	0,2	0,2	0,05
Arsenik (µg/L)	10	10	10	10	<3,37
Nikel (µg/L)	0,02	0,02	-	0,02	<2
Kadmiyum (µg/L)	5	3	5	5	<2
Krom (µg/L)	50	50	10	50	<2
Florür	1,5	1,5	2	1,5	0,05
Kurşun (µg/L)	10	10	15	10	<4,35
Nitrat	50	50	45	50	0,60
İKİNCİL STANDARTLAR (ESTETİK) mg/L					
Klorür	250	250	250	250	30,4
Renk (PC birimi)	20	15	15	-	1
Bakır (µg/L)	2000	2000	1000	2000	<2
Demir	0,2	0,3	0,3	0,2	<0,01
Mangan (µg/L)	50	100	50	50	1,48
Tat-Koku	-	-	-	-	TKEDY
	-	-	-	-	TKEDY
pH	6,5-9,5	6,5 - 8,0	6,5 - 8,5	6,5 - 9,5	7,94
İletkenlik	2500	2500	2500	2500	253
Sülfat	250	500	250	250	23,7
İLAVE PARAMETRELER mg/L					
Serbest Klor	-	5	4	-	0,69
Amonyum	0,5	1,5	-	0,5	<0,008
Kalsiyum	-	300	-	-	24,4
Magnezyum	-	-	-	-	4,32
Sodyum	200	200	-	200	23,1

Kaynak: (<http://www.eski.gov.tr/su/> 22.01.2019)

Şehrin gürültüsü insan sağlığını olumsuz etkileyen başka bir önemli unsurdur. Nüfus artışıyla birlikte, yerleşim alanlarının genişlemesi, ulaşım ve alt yapının gelişmesi trafikteki araç sayısının artmasına sebep olmuş, bunun sonucunda da kentlerin diğer bir sorunu gürültü kirliliği ortaya çıkmıştır. Erzurum'un 2008-2017 yılları arasındaki trafiğe çıkan motorlu kara taşıtı sayısındaki değişim incelendiğinde, 2008 yılında 11 kişiye bir motorlu taşıt düşerken, bu sayı 2017 yılına gelindiğinde 6 kişiye gerilemiştir.

Tablo 3.27. Kayıtlı Motorlu Araç Sayısı

Yıllar	Motorlu Kara Taşıtı Sayısı	Kişi Başına Düşen Motorlu Taşıt Sayısı
2008	68.168	11
2009	72.951	10
2010	80.149	9
2011	87.194	8
2012	93.109	8
2013	98.295	7
2014	102.346	7
2015	106.794	7
2016	112.010	6
2017	117.076	6

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu İl Göstergeleri
(<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> 15.11.2018)

Trafikteki araç sayısının artması gürültü kirliliğinin yanında aynı zamanda, tecrübesiz ve dikkatsiz sürücülerinde artmasına ve kentlilerin güvenliğini tehlikeye atan birçok trafik kazasına sebep olmaktadır. Erzurum'da meydana gelen trafik kazalarında ölen ve yaralananların sayılarında yıllar içinde ciddi bir artış olmuştur.

Tablo 3.28. Erzurum 2008-2017 Yılları Arası Trafik Kazası İstatistikleri

Yıllar	Trafik Kazaları		
	Ölü Sayısı	Yaralı Sayısı	Toplam Kaza Sayısı
2008	26	1677	797
2009	47	2209	976
2010	65	2476	1183
2011	65	2823	1292
2012	56	2947	1337
2013	31	2808	1337
2014	32	2852	1403
2015	104	2957	1522
2016	84	2916	1460
2017	88	3196	1599

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu İl Göstergeleri
(<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> 15.11.2018)

Şehir içi ulaşımın kolay, rahat ve uygun fiyatlı olması ve trafikte geçen sürede kentsel yaşam kalitesini etkileyen unsurlar arasındadır. Erzurum Büyükşehir Belediyesi bünyesinde 81 adet toplu ulaşım aracı bulunmaktadır ve ulaşım tarifeleri, öğrenciler için 1,75 TL iken, tam bilet 2,5TL'dir.

Yaşanabilir yerleşim alanları için yeşil alanlar, parklar, bahçeler ve dinlenme alanları oluşturmak hem kent havasını temizlemek açısından hem de kentte ikamet eden bireylerin fiziksel ve psikolojik açıdan daha sağlıklı yaşam koşullarına erişebilmesi için çok önemlidir. Erzurum ilinin toplam yüzölçümünün sadece %3'ü normal orman alanı iken %6'sı ise insanlar tarafından tahrip edilmiş bozuk orman alanıdır. %91' ise ormansız alandır (www.ogm.gov.tr). Erzurum genelinde 236 dinlenme, spor parkı, bahçe ve yeşil alan vardır (www.erkurum.bel.tr). Ayrıca Erzurum'da 3 tane AVM bulunmaktadır.

3.3.6 Kültür-Sanat Ölçütleri

Bireylerin günlük hayatın temposundan uzaklaşmak, dinlenmek, stres atmak, kendini geliştirmek için ihtiyaç duyduğu faaliyetleri yerine getirebilecek imkânlarla sahip olması kentleri daha yaşanabilir kılmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında, Erzurum'da 28 sinema salonu, 1 tiyatro salonu, 5 tane müze ve ören yeri ve 22 kütüphane bulunmaktadır.

Tablo 3.29. 2017 Yılı Kültür- Sanat İstatistikleri

	Erzurum	Türkiye
Sinema Salonu	28	2.692
Sinema Seyircisi	545.701	68.482.526
Tiyatro Salonu	1	783
Tiyatro Seyircisi	26.385	7.006.410
Müze ve Ören Yeri	5	578
Müze ve Ören Yeri Ziyaret Eden Kişi	236.493	30.661.676
Kütüphane	22	1.146
Kütüphaneden Yararlanan Kişi	505.004	25.091.232

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2017 Yılı İl İstatistikleri
(<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> 15.11.2018)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KENTSEL YAŞAM KALİTESİ VE YAŞANABİLİRLİK ANALİZİ: ERZURUM

4.1. Araştırmanın Amacı

Toplumlar tarafından olumlu bir şekilde algılanan kentler, diğerlerine oranla daha fazla yatırımcı, daha fazla iş gücü sermayesi ve daha fazla ziyaretçi çekmektedir. Bu nedenle kentsel yaşam kalitesi yüksek kentlerin pazarlanması ve ekonomik fayda sağlaması daha kolaydır. Bu çalışma ile Erzurum kent merkezinde ikamet eden bireylerin fikirlerini alarak Erzurum'un cazip ve eksik yönlerini ortaya koymak ve bu doğrultuda kentsel yaşam kalitesini ve yaşanabilirliğini algılama düzeylerini değerlendirmek amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri ve cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri ve yaşları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri ve eğitim durumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri ve medeni durumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri ve gelir düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri ve gider düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri ve memleketleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4.2. Araştırmanın Modeli

Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak için evrenin tamamı ya da bir bölümü üzerine yapılan modellerdir (Karasar, 2012: 79). Erzurum kent merkezinde ikamet eden bireylerin fikirlerini alarak kentsel yaşam kalitesini algılama düzeylerini ölçmeye yönelik anket uygulanmıştır.

4.3. Veri Hazırlama Yöntemi

Anket formunda; Erzurum kent merkezinde ikamet eden bireylerin demografik bilgileri, Erzurum'da yaşamaktan memnun olma durumu, Erzurum'da yaşama sebebi, Erzurum'un diğer kentlere göre eksik ve cazip yönleri ve Erzurum'un mevcut durumunun bireyler tarafından nasıl algılandığı hakkında bilgi toplamaya yönelik soru ve yargılardan yararlanılmıştır. Sorular ve yargılar BM İnsan Yerleşimleri Konferansı Habitat II Ulusal Rapor ve Eylem Planında belirtilen kentsel yaşam kalitesi ve yerel yaşanabilirlik ölçütlerinden (Habitat II Kent Zirvesi 1996: 77-78) ve Avrupa Kentsel Şartı'na göre Avrupa'da yaşayan kentlilerin kaliteli bir yaşamdan beklentileri ve hak ettikleri koşullardan (Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 1996: 11-13) yola çıkılarak oluşturulmuştur.

Oluşturulan anketin tutarlılığını ve güvenilirlik derecesini ölçmek için kullanılan Cronbach's Alpha değeri 0,798 olarak tespit edilmiştir. 0,60 ve 0,80 değerleri arasındaki Cronbach's Alpha değeri oldukça güvenilir kabul edilir (Yaşar, 2014: 63).

4.4. Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi

Araştırmanın evrenini Erzurum kent merkezinde ikamet eden bireyler oluşturmaktadır. Erzurum ilinin adrese dayalı nüfus kayıt bilgilerine göre 2017 yılındaki kent merkezi nüfusu (Yakutiye, Palandöken, Aziziye) 422389'dır. Araştırmada %0,05 örneklem hatasında en az 384 kişinin fikrinin alınması gerektiği bilgisine ulaşılmıştır. Araştırmada basit tesadüfi örneklem yöntemiyle 520 kişiye ulaşılmış ancak doğru olarak doldurulmuş 513 anket kullanılmıştır.

Tablo 4.1. $\alpha=0,05$ İçin Örneklem Büyüklükleri

Evren Büyüklüğü	$\pm 0,03$ örneklem hatası			$\pm 0,05$ örneklem hatası			$\pm 0,10$ örneklem hatası		
	p=0,5 q=0,5	p=0,8 q=0,2	p=0,3 q=0,7	p=0,5 q=0,5	p=0,8 q=0,2	p=0,3 q=0,7	p=0,5 q=0,5	p=0,8 q=0,2	p=0,3 q=0,7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Kaynak: Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan S. SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri, 2014

4.5. Veri Analizi

1 Eylül 2018- 15 Kasım 2018 tarihleri arasında Erzurum kent merkezinde ikamet eden 520 kişiye anket uygulanmış ancak eksiksiz olarak doldurulan 513 tanesi değerlendirilmiştir. Bu anketlerden elde edilen veriler SPSS 20 paket programı ile istatistiki analizlere tabi tutulmuş ve bir takım değerlendirmeler yapılmıştır. Hipotezlerin test edilmesinde ANOVA ve t testlerinden yararlanılmıştır.

4.6 Araştırmada Elde Edilen Bulguların Değerlendirilmesi

Bu bölümde araştırma ile ilgili elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.6.1. Bulgular

Tablo 4.2. Cinsiyete İlişkin Bulgular

Cinsiyet	Frekans	Yüzde(%)
Kadın	188	36,6
Erkek	325	63,4
Toplam	513	100

Ankete katılan bireylerin %36,6'sı kadın, %63,4'ü erkeklerden oluşmaktadır.

Tablo 4.3. Yaşa İlişkin Bulgular

Yaş	Frekans	Yüzde(%)
18-25	109	21,2
26-35	160	31,2
36-45	116	22,6
46-55	62	12,1
56 ve üzeri	66	12,9
Toplam	513	100

Ankete katılanların yaş dağılımı incelendiğinde; %31,2 ile 26-35 yaş aralığında en fazla olduğunu görülmektedir. Bu yaş aralığını sırasıyla %22,6 ile 36-45, %21,2 ile 18-25, %12,9 ile 56 ve üzeri, %12,1 ile 46-55 yaş aralığı izlemektedir.

Tablo 4.4. Eğitim Durumlarına İlişkin Bulgular

Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde(%)
İlköğretim(ilkokul)	27	5,3
İlköğretim(ortaokul)	9	1,8
Ortaöğretim(lise)	183	35,7
Yüksekokul	69	13,5
Lisans	197	38,4
Lisansüstü	28	5,5
Toplam	513	100

Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde; %38,4'ü lisans, %35,7'si ortaöğretim(lise), %13,5'i yüksekokul, %5,5'i lisansüstü, %5,3'ü ilköğretim(ilkokul) ve %1,8'i ise ilköğretim(ortaokul) mezunudur.

Tablo 4.5. Meslek Bilgilerine İlişkin Bulgular

Meslek	Frekans	Yüzde(%)
Emekli	36	7,0
Esnaf	82	16,0
Ev Hanımı	20	3,9
İşçi (Kamu Sektörü)	24	4,7
İşçi (Özel Sektör)	27	5,3
İşsiz	21	4,1
Memur	277	54,0
Serbest Meslek	27	5,3
Toplam	513	100

Katılımcıların meslek bilgileri incelendiğinde; %54'ü memur, %16'sı esnaf, %7'si emekli, %5,3'ü serbest meslek %4,7'si kamu işçisi, %4,5'i işçi (özel sektör),%4,1'i işsiz ve %3,9'u ev hanımıdır.

Tablo 4.6. Gelir Bilgilerine İlişkin Bulgular

Aylık Gelir	Frekans	Yüzde(%)
1000-1600	3	0,6
1601-3000	148	28,8
3001-4000	111	21,6
4001-5000	128	25,0
5001-6000	43	8,4
6001ve üzeri	59	11,5
Geliri Yok	21	4,1
Toplam	513	100

Katılımcıların aylık gelirlerine ilişkin bilgiler incelendiğinde; %28,8'i 1601-3000 TL arasında %25'i 4001-5000 TL arasında, %21,6'sı 3001-4000 TL arasında, %11,5 6001 TL ve üzeri, %8,4'ü 5001-6000 TL arasında %0,6'sı ise 1000-1600 TL arasında gelir elde ettiğini ifade etmiştir.

Tablo 4.7. Gider Bilgilerine İlişkin Bulgular

Aylık Gider	Frekans	Yüzde(%)
1000-1600	24	4,7
1601-3000	128	25,0
3001-4000	167	32,6
4001-5000	110	21,4
5001-6000	58	11,3
6001ve üzeri	26	5,1
Toplam	513	100

Katılımcıların aylık giderlerine ilişkin bilgiler incelendiğinde; %32,6'sı 3001-4000 TL arasında, %25'i 1600-3000 TL arasında, %21,4'ü 4001-5000 TL arasında, %11,3'ü 5001-6000 TL arasında, %5,1'i 6001 TL ve üzeri, %4,7'si ise 1000-1600 TL arasında gideri olduğunu söylemiştir.

Tablo 4.8. Bütçeye İlişkin Bilgiler

Giderin Geliri Aşması Durumu	Frekans	Yüzde(%)
Aile(anne-baba-eş-akraba)	32	6,2
Bireysel Tasarruf	26	5,1
Banka (kredi kartı-kredi)	107	20,9
Gideri Gelirini Aşmayan	348	67,8
Toplam	513	100

Aylık giderin geliri aşması durumunda aradaki farkın nasıl karşılandığı sorusuna ilişkin olarak; katılımcıların %20,9'u kredi kartı veya banka kredisi kullandığını, %6,2'si aile bireylerinden yardım aldığını ve %5,1'i ise bireysel tasarruflarını kullandığını ifade etmiştir. %67,8'ise giderlerinin gelirlerini aşmadığını harcamalarını gelirleri doğrultusunda yaptıklarını ifade etmiştir.

Tablo 4.9. Medeni Duruma İlişkin Bilgiler

Medeni Durum	Frekans	Yüzde(%)
Evli	334	65,1
Bekâr	179	34,9
Toplam	513	100

Katılımcıların %65,1'i evli iken %34,9'u bekârdır.

Tablo 4.10. Ev Sahipliğine İlişkin Bilgiler

Ev Sahipliği Durumu	Frekans	Yüzde(%)
Evet	202	39,4
Hayır	311	60,6
Toplam	513	100

Katılımcıların %39,4' sahibi oldukları evde ikamet ederken, %60,6'sı ikamet ettikleri evin kendilerine ait olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 4.11.Otomobil Sahipliğine İlişkin Bulgular

Otomobil Sahipliği Durumu	Frekans	Yüzde(%)
Evet	280	54,6
Hayır	233	45,4
Toplam	513	100

Katılımcıların % 54,6'sı otomobil sahibi iken, %45,4'ünün otomobilleri yoktur.

Tablo 4.12. Bakmakla Yükümlü Olunan Kişi Sayısına İlişkin Bulgular

Bakmakla Yükümlü Olunan Kişi Sayısı	Frekans	Yüzde(%)
0	166	32,4
1	56	10,9
2	123	24
3	74	14,4
4	50	9,7
5	40	7,8
6	4	0,8
Toplam	513	100

Katılımcıların %32,4'ü bakmakla yükümlü olduğu kimse olmadığını ifade ederken, 1 kişiye bakmakla yükümlü olanların oranı %10,9 iken 2 kişiye bakmakla yükümlü olanların oranı %24'tür. 3 kişiye bakmakla yükümlü olanların oranı %14,4'dür. 4 ve daha fazla kişiye bakmakla yükümlü olanların oranı ise toplam %18,3'tür.

Tablo 4.13. Memlekete İlişkin Bulgular

Memleket	Frekans	Yüzde(%)
Erzurum	271	52,8
Diğer Şehirler	242	47,2
Toplam	513	100

Katılımcıların % 52,8'sinin memleketi Erzurum iken, %47,2'sinin memleketi Erzurum değildir.

Tablo 4.14. Erzurum'da Yaşama Sebebine İlişkin Bulgular

Erzurum'da Yaşama Sebebi	Frekans	Yüzde(%)
Eğitim	3	0,6
Evlilik	9	1,8
İş	250	48,7
Memleket	248	48,3
Sağlık	3	0,6
Toplam	513	100

Katılımcıların %48,3'si Erzurum'da memleketleri olduğu için yaşadıklarını belirtirken, %48,7'si iş nedeniyle yaşadıklarını belirtmiştir. Ayrıca katılımcıların %9'u evlilik nedeniyle, %0,6'sı çocuklarının eğitimi için, %0,6'sı ise sağlık imkânları nedeniyle yaşadığını belirtmiştir.

Tablo 4.15. Erzurum'da Yaşamaktan Memnun Olma Durumuna İlişkin Bulgular

Memnuniyet	Frekans	Yüzde(%)
Evet	379	73,9
Hayır	134	26,1
Toplam	513	100

Katılımcılardan %73,9'u Erzurum'da yaşamaktan memnun olduğunu, %26,1'i ise memnun olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 4.16. Erzurum'un Diğer Şehirlere Göre Artılarına İlişkin Bulgular

	1.Artısı		2.Artısı		3.Artısı		4.Artısı		5.Artsı	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Barınma giderlerinin düşük olması	-	-	-	-	13	2,5	8	1,6	-	-
Gıda giderlerinin düşük olması	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Giyim giderlerinin düşük olması	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isınma giderlerinin düşük olması	-	-	-	-	9	1,7	4	0,8	-	-
Trafik sorununun olmaması	50	11,7	27	5,3	60	11,7	30	5,8	22	4,3
İş İmkânları	-	-	-	-	-	-	11	2,1	6	1,2
Sağlık İmkânları	217	42,3	102	19,9	42	8,2	17	3,3	4	0,8
Ulaşım Kolaylığı	99	19,5	139	27,1	42	8,2	23	4,5	5	1,0
Eğitim İmkânları	24	4,7	49	9,6	52	10,1	38	7,4	8	1,6
Güvenli ve huzurlu olması	66	12,9	38	7,4	37	7,2	15	2,9	30	5,8
Artısı Yok	47	9,2	-	-	-	-	-	-	-	-

Erzurum'un diğer şehirlere göre artılarına ilişkin bulgular Tablo 4.16'da gösterilmiştir. Katılımcılardan Erzurum'un diğer şehirlere göre artılarını sıralamaları istenmiş ve katılımcıların %42,3'ü sağlık imkânlarını Erzurum'un diğer şehirlere göre en önemli artısı olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. %19,5'i ise ulaşım kolaylığını en önemli artısı olarak belirtirken %12,9'ü güvenli ve huzurlu olmasını, %11,7'si trafik sorunu olmamasını, %4,7'si ise eğitim imkânlarını seçmiştir.

Katılımcıların %27,1'i ulaşım kolaylığını, %19,9 sağlık imkânlarını, %9,6'sı eğitim imkânlarını, %7,4'ü güvenli ve huzurlu olmasını, %5,3'ü ise trafik sorunu olmamasını ikinci artısı olarak seçmiştir.

Üçüncü artısı olarak, %11,7'si trafik sorunu olmamasını, %10,1'i eğitim imkânlarını, %8,2'si sağlık imkânlarını, %8,2'si ulaşım kolaylığını, %7,2'si ise güvenli ve huzurlu olmasını seçmiştir.

Dördüncü artısı olarak, %7,4'si eğitim imkânlarını, %5,8'i trafik sorununun olmamasını, %4,5'i ulaşım kolaylığını, %3,3'ü sağlık imkânlarını, %2,9'ü güvenli ve huzurlu olmasını, %2,1'i iş imkânlarını, %1,6'sı barınma giderlerinin düşük olmasını, %0,8'i ise ısınma giderlerinin düşük olmasını seçmiştir.

Beşinci artısı olarak ise, %5,8'i güvenli ve huzurlu olmasını, %4,3'ü trafik sorunu olmamasını, %1,6'sı eğitim imkânlarını, %1,2'si iş imkânlarını, %1'i ulaşım kolaylığını, %0,8'i ise sağlık imkânlarını seçmiştir.

Özet olarak ankete katılanların düşüncesine göre Erzurum'un diğer şehirlere göre en önemli 5 artısı:

- Sağlık imkânları,
- Ulaşım kolaylığı,
- Trafik sorunun olmaması,
- Eğitim imkânları,
- Güvenli ve huzurlu olması,

şeklinde sıralanabilir.

Tablo 4.17. Erzurum'un Öncelikli Sorunlarına ilişkin Bulgular

	Sorun 1		Sorun 2		Sorun 3		Sorun 4		Sorun 5	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Kent planlamasındaki sorunlar	70	13,6	27	5,3	41	8,0	49	9,6	36	7,0
Konut kalitesizliği	16	3,1	17	3,3	14	2,7	17	3,3	13	2,5
Konut yetersizliği	9	1,8	17	3,3	9	1,8	3	0,6	14	2,7
Kentlilerin can ve mal güvenliğinin tehlikede olması	3	0,6	6	1,2	4	0,8	4	0,8	-	-
Sağlık koşullarına uygun su sağlanamaması	33	6,4	91	17,7	31	6,0	36	7,0	32	6,2
Geçim şartlarının zorluğu	153	29,8	64	12,5	59	11,5	25	4,9	28	5,5
Yeşil alanların yetersizliği	18	3,5	42	8,2	37	7,2	46	9,0	17	3,3
Sosyal ve kültürel yaşamın yetersizliği	58	11,3	72	14,0	93	18,1	47	9,2	37	7,2
Doğal afetlere karşı yeterli önlem alınmaması	-	-	7	1,4	-	-	6	1,2	18	3,5
Trafik	25	4,9	7	1,4	19	3,7	15	2,9	13	2,5
Sağlık	-	-	4	0,8	1	0,2	-	-	-	-
Eğitim	2	0,4	3	0,6	9	1,8	-	-	5	1,0
Ulaşım ve altyapı	4	0,8	23	4,5	14	2,7	8	1,6	19	3,7
İstihdam	65	12,7	42	8,2	6	1,2	26	5,1	14	2,7
Haberleşme	-	-	-	-	-	-	-	-	7	1,4
Hava kirliliği	36	7,0	32	6,2	61	11,9	20	3,9	49	9,6
Görsel Kirlilik	2	0,4	11	2,1	16	3,1	21	4,1	7	1,4
Çarpık Kentleşme	19	3,7	31	6,0	43	8,4	59	11,5	16	3,1

Erzurum'un öncelikli sorunlarına ilişkin bulgular Tablo 4.17'de gösterilmiştir. Katılımcılardan Erzurum'un sahip olduğu öncelikli sorunları kendi önceliklerine göre

sıralamaları istenmiş ve katılımcıların %29,8'i geçim şartlarının zorluğunu Erzurum'un en öncelikli sorunu olarak belirtmiştir. %13,6'si kent planlamasındaki sorunları en öncelikli sorunu olarak ifade ederken, %12,7'si istihdamı, %11,3'ü sosyal ve kültürel yaşamın yetersizliğini, %7'si hava kirliliğini, %6,4'ü sağlık koşullarına uygun su bulunamamasını, %4,9'ü trafiği, en öncelikli sorunu olarak gördüklerin ifade etmişlerdir.

Katılımcıların %17,7'si sağlık koşullarına uygun su sağlanamamasını ikinci öncelikli sorunu olarak belirtirken, %14'ü sosyal ve kültürel yaşamın yetersizini, %12,5'i geçim şartlarının zorluğunu, %8,2'si istihdamı, yine %8,2'si yeşil alanların yetersizliğini Erzurum'un ikinci öncelikli sorunu olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcıların %18,1'i sosyal ve kültürel yaşamın yetersizliğini, %11,9' u hava kirliliğini, %11,5'i geçim şartlarının zorluğunu, %8,4'ü çarpık kentleşmeyi, %8'i ise kent planlamasındaki sorunları Erzurum'un en öncelikli üçüncü sorunu olarak belirtmiştir.

Katılımcıların %11,5'i çarpık kentleşmeyi, %9,6'si kent planlamasındaki sorunları, %9,2'si sosyal ve kültürel yaşamın yetersizliğini, %9'ü ise yeşil alanların yetersizliğini, %7'si sağlık koşullarına uygun su sağlanamamasını, %5,1'i ise istihdamı Erzurum'un en öncelikli dördüncü sorunu olarak belirtmiştir.

Katılımcıların %9,6'sı hava kirliliğini, %7,2'si sosyal ve kültürel yaşamın yetersizliğini, %7'si kent planlamasındaki sorunları, %6,2'si sağlık koşullarına uygun su sağlanamamasını, %5,5'i geçim şartlarının zorluğunu Erzurum'un en öncelikli beşinci sorunu olarak belirtmiştir.

Özet olarak ankete katılanların düşüncesine göre Erzurum'un en öncelikli 5 sorununu;

- Hayat şartlarının zorluğu,
- Sağlık koşullarına uygun su sağlanamaması,
- Sosyal ve kültürel yaşamın yetersizliği,
- Çarpık kentleşme,
- Hava kirliliği,

şeklinde sıralayabiliriz.

Erzurum kent merkezinde kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyini ölçmek için ankete katılan toplam 513 katılımcıdan kendilerine yöneltilen yargılar için “Tamamen Katılıyorum”, “Kısmen Katılıyorum”, “Kararsızım” , “Katılmıyorum” ve “Hiç Katılmıyorum” şeklinde fikir belirtmeleri istenmiştir.

Tablo 4.18. “Kişilerin Can ve Mal Güvenliği Tam Olarak Sağlanıyor.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	106	20,7
Kısmen Katılıyorum	288	56,1
Kararsızım	54	10,5
Katılmıyorum	55	10,7
Hiç Katılmıyorum	10	1,9
Toplam	513	100

“Kişilerin can ve mal güvenliği tam olarak sağlanıyor.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.18’de gösterilmiştir. Katılımcıların %76,8’i kişilerin can ve mal güvenliğinin tam olarak sağlandığını düşünürken, %12,6’sı kişilerin can ve mal güvenliğinin tam olarak sağlanmadığını düşünmektedir. %10,5’i ise bu konuda kararsızdır.

Tablo 4.19. “Çocuk Yetiştirmek İçin Güvenli Sosyal Çevre Mevcuttur.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	96	18,7
Kısmen Katılıyorum	184	35,9
Kararsızım	45	8,8
Katılmıyorum	154	30,0
Hiç Katılmıyorum	34	6,6
Toplam	513	100

“Çocuk yetiştirmek için güvenli sosyal çevre mevcuttur.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.19’da gösterilmiştir. Katılımcıların %54,6’sı Erzurum’da çocuk yetiştirmek için güvenli sosyal çevrenin mevcut olduğunu düşünürken, %36,6’sı bu yargıya katılmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %8,8’i ise konu hakkında kararsız kaldığını ifade etmiştir.

Tablo 4.20. “Yeterli Eğitim İmkânı Vardır.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	126	24,6
Kısmen Katılıyorum	263	51,3
Kararsızım	58	11,3
Katılmıyorum	54	10,5
Hiç Katılmıyorum	12	2,3
Toplam	513	100

“Yeterli eğitim imkânı vardır.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.20’de gösterilmiştir. Katılımcıların %75,9’u Erzurum’da yeterli eğitim imkânı olduğunu düşünürken, %12,8’i bu yargıya katılmamaktadır. %10,5’i ise kararsız olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.21. “İklim Hayatı Olumsuz Etkiler.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	191	37,2
Kısmen Katılıyorum	167	32,6
Kararsızım	34	6,6
Katılmıyorum	92	17,9
Hiç Katılmıyorum	29	5,7
Toplam	513	100

“İklim hayatı olumsuz etkiler.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.21’de gösterilmiştir. Katılımcıların %69,8’i Erzurum’un ikliminin hayatı olumsuz etkilediğini, % 23,6’sı ise olumsuz etkilemediğini düşünmektedir. %6,6’sı bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.22. “Sağlık İmkânları Yeterlidir.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	176	34,3
Kısmen Katılıyorum	271	52,8
Kararsızım	20	3,9
Katılmıyorum	33	6,4
Hiç Katılmıyorum	13	2,5
Toplam	513	100

“Sağlık imkânları yeterlidir.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.22’de gösterilmiştir. Katılımcıların %87,1’i Erzurum’daki sağlık imkânlarının yeterli olduğunu, %8,9’u ise yeterli olmadığını düşünmektedir.

Tablo 4.23. “Musluktan Akan Su Sağlık Koşullarına Uygunudur.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	16	3,1
Kısmen Katılıyorum	46	8,8
Kararsızım	87	17,0
Katılmıyorum	174	33,9
Hiç Katılmıyorum	191	37,2
Toplam	513	100

“Musluktan akan su sağlık koşullarına uygundur.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.23’te gösterilmiştir. Katılımcıların %71,1’i musluktan akan suyun sağlıklı olmadığını, % 11,9’u sağlıklı olduğunu düşünürken, %17’si de bu konuda kararsızdır.

Tablo 4.24. “Atık Sular ve Katı Atıklar Sağlık Koşullarına Uygun Olarak Uzaklaştırılır.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	91	17,7
Kısmen Katılıyorum	194	37,8
Kararsızım	90	17,5
Katılmıyorum	66	12,9
Hiç Katılmıyorum	72	14,0
Toplam	513	100

“Atık sular ve katı atıklar sağlık koşullarına uygun olarak uzaklaştırılır.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.24’te gösterilmiştir. Katılımcıların %55,5’i atık suların ve katı atıkların sağlık koşullarına uygun olarak uzaklaştırıldığını, %26,9’u ise uygun olarak uzaklaştırılmadığını düşünmektedir.

Tablo 4.25. “Hava Kirliliği Yoktur.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	32	6,2
Kısmen Katılıyorum	102	19,9
Kararsızım	20	3,9
Katılmıyorum	173	33,7
Hiç Katılmıyorum	186	36,3
Toplam	513	100

“Hava kirliliği yoktur.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.25’te gösterilmiştir. Katılımcıların %70’i Erzurum’un havasının temiz olmadığını, %26,1’i ise temiz olduğunu düşünmektedir.

Tablo 4.26. “Yeterli Miktarda Park, Bahçe ve Yeşil Alan Mevcuttur.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	39	7,4
Kısmen Katılıyorum	171	33,3
Kararsızım	32	6,2
Katılmıyorum	140	27,3
Hiç Katılmıyorum	132	25,7
Toplam	513	100

“Yeterli miktarda park, bahçe ve yeşil alan mevcuttur.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.26’da gösterilmiştir. Katılımcıların %53’ü Erzurum’un yeterince yeşil alana sahip olmadığını düşünürken, %40,7’si ise sahip olduğu yeşil alanın yeterli olduğunu düşünmektedir.

Tablo 4.27. “Şehir İçi Ulaşım Ucuz ve Kolaydır.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	110	21,4
Kısmen Katılıyorum	225	43,9
Kararsızım	43	8,4
Katılmıyorum	82	16,0
Hiç Katılmıyorum	53	10,3
Toplam	513	100

“Şehir içi ulaşım ucuz ve kolaydır.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.27’de gösterilmiştir. Katılımcıların %65,3’ü şehir içi ulaşımın ucuz ve kolay olduğunu düşünürken, %26,3’ü pahalı ve zor olduğunu düşünmektedir.

Tablo 4.28. “Şehirlerarası Ulaşım İmkânları Yeterlidir.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	103	20,1
Kısmen Katılıyorum	292	56,9
Kararsızım	31	6,0
Katılmıyorum	56	10,9
Hiç Katılmıyorum	31	6,0
Toplam	513	100

“Şehirlerarası ulaşım imkânları yeterlidir.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.28’de gösterilmiştir. Katılımcıların %77’si şehirlerarası ulaşım imkânlarının yeterli olduğunu, %16,9’u ise yetersiz olduğunu düşünmektedir.

Tablo 4.29. “Dinlenme, Eğlenme ve Spor Amaçlı Yeterli Alan ve İmkân Vardır.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	31	6,0
Kısmen Katılıyorum	106	20,7
Kararsızım	39	7,6
Katılmıyorum	210	40,9
Hiç Katılmıyorum	127	24,8
Toplam	513	100

“Dinlenme, eğlenme ve spor amaçlı yeterli alan ve imkân vardır.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.29’da gösterilmiştir. Katılımcıların %65,7’si Erzurum’un dinlenmek, eğlenmek ve spor yapmak için yeterli alan ve imkâna sahip olmadığını düşünürken, %26,7’si yeterli alan ve imkân olduğunu düşünmektedir.

Tablo 4.30. “Trafikte Yaya Yolları Ayrılmış Yollar Yeterli ve Güvenlidir.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	28	5,5
Kısmen Katılıyorum	164	32,0
Kararsızım	29	5,7
Katılmıyorum	172	33,5
Hiç Katılmıyorum	120	23,4
Toplam	513	100

“Trafikte yayalara ayrılan yollar yeterli ve güvenlidir.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.30’da gösterilmiştir. Katılımcıların %56,9’u trafikte yayalara ayrılan yolların yeterli ve güvenli olmadığını, %37,5’ise yeterli ve güvenli olduğunu düşünmektedir.

Tablo 4.31. “Kentin Gürültüsü (Trafik, İnşaat vb.) Hem Sağlığı Hem De Günlük Hayatı Olumsuz Etkiler.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	69	13,5
Kısmen Katılıyorum	196	38,2
Kararsızım	87	17,0
Katılmıyorum	143	27,9
Hiç Katılmıyorum	18	3,5
Toplam	513	100

“Kentin gürültüsü (trafik, inşaat vb.) hem sağlığı hem de günlük hayatı olumsuz etkiler.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.31’de gösterilmiştir. Katılımcıların % 51,7’si kentin gürültüsünün hem sağlığı hem günlük hayatı olumsuz etkilediğini, %31,6’si ise olumsuz etkilemediğini düşünmektedir.

Tablo 4.32. “Belediye (Çöp Toplama, Yol Yapım ve Onarım Vb.) Hizmetlerini Tam Olarak Yerine Getirir.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	40	7,8
Kısmen Katılıyorum	235	45,8
Kararsızım	48	9,4
Katılmıyorum	132	25,7
Hiç Katılmıyorum	58	11,3
Toplam	513	100

“Belediye (çöp toplama, yol yapım ve onarım vb.) hizmetlerini tam olarak yerine getirir.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.32’de gösterilmiştir. Katılımcıların %53,6’sı belediyenin hizmetlerini tam olarak yerine getirdiğini düşünürken, % 37’si ise belediyenin hizmetlerini tam olarak yerine getirmediğini düşünmektedir.

Tablo 4.33. “Yerel Yönetim Kentle İlgili Kararlarda Halkın Fikrini Alır.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	6	1,2
Kısmen Katılıyorum	81	15,8
Kararsızım	100	19,5
Katılmıyorum	139	27,1
Hiç Katılmıyorum	187	36,5
Toplam	513	100

“Yerel yönetim kentle ilgili kararlarda halkın fikrini alır.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.33’te gösterilmiştir. Katılımcıların % 63,6’sı yerel yönetimin kentle ilgili kararlarda fikirlerinin alınmadığını, %17’si ise alındığını belirtmiştir.

Tablo 4.34. “İstenilen Her Şeye Çabuk, Kolay ve Uygun Fiyata Erişilebilir.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	47	9,2
Kısmen Katılıyorum	225	43,9
Kararsızım	45	8,8
Katılmıyorum	129	25,1
Hiç Katılmıyorum	67	13,1
Toplam	513	100

“İstenilen her şeye çabuk, kolay ve uygun fiyata erişilebilir.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.34’te gösterilmiştir. Katılımcıların %53,1’i istenilen her şeye çabuk, kolay ve uygun fiyata erişilebildiğini düşünürken, %38,2’si ise erişilemediğini düşünmektedir.

Tablo 4.35. “Herkes Her Türlü Mal ve Hizmete Erişmekte Eşit İmkânlara Sahiptir.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	37	7,2
Kısmen Katılıyorum	111	21,6
Kararsızım	62	12,1
Katılmıyorum	205	40,0
Hiç Katılmıyorum	98	19,1
Toplam	513	100

“Herkes her türlü mal ve hizmete erişmekte eşit imkânlara sahiptir.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.35’te gösterilmiştir. Katılımcıların %59,1’i herkesin her türlü mal ve hizmete erişmekte eşit olmadığını, %28,8’i ise eşit olduğunu düşünmektedir.

Tablo 4.36. “Sanatsal ve Kültürel Faaliyetler Yetersizdir.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	213	41,5
Kısmen Katılıyorum	196	38,2
Kararsızım	52	10,1
Katılmıyorum	40	7,8
Hiç Katılmıyorum	12	2,3
Toplam	513	100

“Sanatsal ve kültürel faaliyetler yetersizdir.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.36’da gösterilmiştir. Katılımcıların %79,7’si sanatsal ve kültürel faaliyetlerin yetersiz olduğunu düşünürken, %10,1’i yeterli olduğunu düşünmektedir.

Tablo 4.37. “Kentte Bulunan Manevi, Tarihi ve Kültürel Anlamı Olan Yapılar Yeterince Korunmaktadır.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	87	17,0
Kısmen Katılıyorum	251	48,9
Kararsızım	38	7,4
Katılmıyorum	91	17,7
Hiç Katılmıyorum	46	9,0
Toplam	513	100

“Kentte bulunan manevi, tarihi ve kültürel anlamı olan yapılar yeterince korunmaktadır.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.37’de gösterilmiştir. Katılımcıların %65,9’u kentte bulunan manevi, tarihi ve kültürel anlamı olan yapıların yeterince korunmakta olduğunu düşünürken, % 26,7’si ise korunmadığını düşünmektedir.

Tablo 4.38. “Kentin Sahip Olduğu Doğal Güzellikler Yeterince Tanıtılmaktadır.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	51	9,9
Kısmen Katılıyorum	162	31,6
Kararsızım	35	6,8
Katılmıyorum	179	34,9
Hiç Katılmıyorum	86	16,8
Toplam	513	100

“Kentin sahip olduğu doğal güzellikler yeterince tanıtılmaktadır.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.38’de gösterilmiştir. Katılımcıların % 51,7’si kentin sahip olduğu doğal güzelliklerin yeterince tanıtılmadığını düşünürken, %41,5’i yeterince tanıtıldığını düşünmektedir.

Tablo 4.39.“Kentte Bulunan Doğal Kaynakların Kent Ekonomisine Katkıda Bulunması Sağlanıyor.” Yargıya İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	27	5,3
Kısmen Katılıyorum	133	25,9
Kararsızım	77	15,0
Katılmıyorum	203	39,6
Hiç Katılmıyorum	73	14,2
Toplam	513	100

“Kentte bulunan doğal kaynakların kent ekonomisine katkıda bulunması sağlanıyor.” yargıya ilişkin bulgular Tablo 4.39’da gösterilmiştir. Katılımcıların %53,8’i kentte bulunan doğal kaynakların kent ekonomisine katkıda bulunmasının sağlanmadığını düşünürken, %31,2’si ise sağlandığını düşünmektedir.

Tablo. 4.40. “Komşuluk İlişkileri Gelişmiştir.” Yargıya İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	114	22,2
Kısmen Katılıyorum	169	32,9
Kararsızım	41	8,0
Katılmıyorum	99	19,3
Hiç Katılmıyorum	90	17,5
Toplam	513	100

“Komşuluk ilişkileri gelişmiştir.” yargıya ilişkin bulgular Tablo 4.40’ta gösterilmiştir. Katılımcıların %55,1’i komşuluk ilişkilerinin gelişmiş olduğunu, %36,8’i ise gelişmemiş olduğunu düşünmektedir.

Tablo 4.41. “Konut Sayısı Yetersizdir ve Kiralar Çok Yüksektir.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	310	60,4
Kısmen Katılıyorum	136	26,5
Kararsızım	21	4,1
Katılmıyorum	41	8,0
Hiç Katılmıyorum	5	1,0
Toplam	513	100

“Konut sayısı yetersizdir ve kiralara çok yüksektir.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.41’de gösterilmiştir. Katılımcıların %86,9’u kiralara çok yüksek olduğunu ve konut sayısının yetersiz olduğunu düşünürken, %9’u ise kiralara yüksek ve konut sayısının yetersiz olmadığını düşünmektedir.

Tablo 4.42. “Doğal Afetler Açısından Tehlikeli Bir Bölgedir ve Böyle Bir Riske Karşı Yeterince Önlem Alınmamıştır.” Yargısına İlişkin Bulgular

	Frekans	Yüzde(%)
Tamamen Katılıyorum	155	30,2
Kısmen Katılıyorum	116	22,6
Kararsızım	123	24,0
Katılmıyorum	66	12,9
Hiç Katılmıyorum	53	10,3
Toplam	513	100

“Doğal afetler açısından tehlikeli bir bölgedir ve böyle bir riske karşı yeterince önlem alınmamıştır.” yargısına ilişkin bulgular Tablo 4.42’de gösterilmiştir. Katılımcıların %52,8’i doğal afetler açısından tehlikeli bir bölge olduğu ve böyle bir riske karşı yeterince önlem alınmadığını düşünürken, %23,2’si doğal afet riskine karşı yeterli önlem alındığını düşünmektedir.

Tablo 4.43. Erzurum Kent Merkezinde Kentsel Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyine İlişkin Bulgular

	N	Ortalama	Standart Sapma
Kişilerin can ve mal güvenliği tam olarak sağlanıyor.	513	3,83	0,94
Çocuk yetiştirmek için güvenli sosyal çevre mevcuttur.	513	3,30	1,25
Yeterli eğitim imkanı vardır.	513	3,85	0,98
İklim şartları hayatı olumsuz etkiler.	513	3,78	1,27
Sağlık imkanları yeterlidir.	513	4,10	0,92
Musluktan akan su sağlık koşullarına uygundur.	513	2,07	1,08
Atık sular ve katı atıklar sağlık koşullarına uygun olarak uzaklaştırılır.	513	3,32	1,29
Hava kirliliği yoktur.	513	2,26	1,30
Yeterli miktarda park, bahçe ve yeşil alana sahiptir.	513	2,69	1,35
Şehir içi ulaşım ucuz ve kolaydır.	513	3,50	1,27
Şehirlerarası ulaşım imkanları yeterlidir.	513	3,74	1,08
Dinlenme, eğlenme ve spor amaçlı yeterli alan ve imkan vardır.	513	2,42	1,23
Trafikte yayalara ayrılan yollar yeterli ve güvenlidir.	513	2,62	1,29
Kentin gürültüsü (trafik, inşaat vb.) hem sağlığı hem de günlük hayatı olumsuz etkiler.	513	3,30	1,11
Belediye (çöp toplama, yol yapım ve onarım vb.) hizmetlerini tam olarak yerine getirir.	513	3,13	1,21
Yerel yönetim kentle ilgili aldığı kararlarda halkın fikrini alır.	513	2,18	1,12
İstenilen herşeye çabuk, kolay ve uygun fiyata erişilebilir.	513	3,11	1,25

	N	Ortalama	Standart Sapma
Herkes her türlü mal ve hizmete erişmekte eşit imkanlara sahiptir.	513	2,58	1,22
Sanatsal ve kültürel faaliyetler yetersizdir.	513	4,09	1,01
Kentte bulunan manevi, tarihi ve kültürel anlamı bulunan yapılar yeterince korunmaktadır.	513	3,47	1,21
Kentin sahip olduğu doğal güzellikler yeterince tanıtılmaktadır.	513	2,83	1,30
Kentte bulunan doğal kaynakların kent ekonomisine katkıda bulunması sağlanıyor.	513	2,68	1,15
Komşuluk ilişkileri gelişmiştir.	513	3,23	1,43
Konut sayısı yetersizdir ve kiralar yüksektir.	513	4,37	0,95
Doğal afetler açısından tehlikeli bir bölgedir ve böyle bir riske karşı yeterince önlem alınmamıştır.	513	3,49	1,31

Erzurum kent merkezinde kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyine ilişkin bulgular Tablo 4.43'te gösterilmiştir. Katılımcıların Erzurum kent merkezinde kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyine ilişkin bulgulara verilen cevapların ortalaması incelendiğinde, en yüksek ortalama (4,37) sahip olan yargının “Konut sayısı yetersiz ve kiralar yüksektir.” olduğu görülmektedir. Yani katılımcıların büyük bir bölümü Erzurum kent merkezinde bulunan konutların sayısının yetersiz ve kiraların yüksek olduğunu düşünmektedir.

En düşük ortalama (2,07) sahip olan yargı ise “Musluktan akan su sağlık koşullarına uygundur.” yargısıdır. Yani katılımcıların büyük bir bölümü musluktan akan suyun sağlık koşullarına uygun olmadığını düşünmektedir.

Ayrıca diğer yargılar incelendiğinde ortalaması 3 ve üzeri olan yargılar şu şekildedir: Katılımcılar;

- Kişilerin can ve mal güvenliğinin tam olarak sağlandığını,
- Çocuk yetiştirmek için güvenli sosyal çevrenin mevcut olduğunu,
- Yeterli eğitim imkânının bulunduğunu,
- İklim şartlarının hayatı olumsuz etkilediğini,
- Sağlık imkânlarının yeterli olduğunu,
- Atık suların ve katı atıkların sağlık koşullarına uygun olarak uzaklaştırıldığını,
- Şehir içi ulaşımın ucuz ve kolay olduğunu,
- Şehirlerarası ulaşım imkânlarının yeterli olduğunu,
- Kentin gürültüsünün (trafik, inşaat vb.) hem sağlığı hem de günlük hayatı olumsuz etkilediğini,
- Belediyenin (çöp toplama, yol yapım ve onarım vb.) hizmetlerini tam olarak yerine getirdiğini,
- İstenilen her şeye çabuk, kolay ve uygun fiyata erişildiğini,
- Sanatsal ve kültürel faaliyetlerin yetersiz olduğunu,
- Kentte bulunan manevi, tarihi ve kültürel anlamı bulunan yapılar yeterince korunduğunu,
- Komşuluk ilişkilerinin geliştiğini,
- Doğal afetler açısından tehlikeli bir bölge ve böyle bir riske karşı yeterince önlem alınmadığını düşünmektedir.

Ortalaması 3 ve altı olan yargılar ise şu şekildedir: Katılımcılar;

- Hava kirliliği olduğunu,
- Yeterli miktarda park, bahçe ve yeşil alana sahip olmadığını,
- Dinlenme, eğlenme ve spor amaçlı yeterli alan ve imkân olmadığını,
- Trafikte yayalara ayrılan yolların yeterli ve güvenli olmadığını,
- Yerel yönetimin kentle ilgili aldığı kararlarda halkın fikrini almadığını,
- Herkesin her türlü mal ve hizmete erişmekte eşit imkânlara sahip olmadığını,
- Kentin sahip olduğu doğal güzelliklerin yeterince tanıtılmadığını,
- Kentte bulunan doğal kaynakların kent ekonomisine katkıda bulunmasının sağlanmadığını düşünmektedir.

Tablo 4.44. Kentsel Yaşam Kalitesi Faktörleri Öncelik Sıralaması

	1. Öncelik		2. Öncelik		3. Öncelik		4. Öncelik		5. Öncelik		6. Öncelik	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Eğitim	70	13,6	63	12,3	64	12,5	88	17,2	123	24,0	102	19,9
Ekonomi	98	19,1	60	11,7	122	23,8	71	13,8	87	17,0	70	13,6
Sağlık	39	7,6	85	16,6	97	18,9	124	24,2	76	14,8	87	17,0
Güvenlik	191	37,2	84	16,4	93	18,1	92	17,9	31	6,0	30	5,8
Kent Hayatı	102	19,9	168	32,7	58	11,3	66	12,9	98	19,1	22	4,3
Kültür-Sanat	13	2,5	53	10,3	79	15,4	72	14,0	98	19,1	202	39,4
Toplam	513	100	513	100	513	100	513	100	513	100	513	100

Kentsel yaşam kalitesi faktörleri öncelik sıralaması Tablo 4.44'te gösterilmektedir. Ankete katılanlardan bir kenti yaşanabilir kılan ve kentsel yaşam kalitesini etkileyen faktörleri kendi önceliklerine göre sıralamaları istendiğinde bir kentin sahip olması gereken en önemli faktörler katılımcılar tarafından,

%37,2'si **güvenlik** (suç oranı, doğal afet riski)

%32,7' si **kent hayatı** (hava kalitesi, temiz su, yeşil alanlar ve parklar, avm sayısı, trafik ve ulaşım)

%23,8'i **ekonomi** (kişi başına düşen gelir, işsizlik oranı, barınma-ısınma-gıda harcamaları)

%24,2'si **sağlık** (doktor sayısı, hastane sayısı, yatak sayısı)

%24'ü **eğitim** (okul sayısı, öğretmen ve derslik sayısı, üniversite sayısı, okur-yazar oranı)

%39,4'ü **kültür-sanat** (kütüphane sayısı, müze sayısı, tiyatro ve sinema sayısı)

şeklinde sıralanmıştır.

4.6.2. Hipotezler, t ve ANOVA Testleri

Katılımcıların demografik özellikleri ile Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? ($p < 0,05$; H_0 : red, H_1 : kabul)

1. H_0 : Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılık göstermemektedir.
 H_1 : Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.
2. H_0 : Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri yaşlarına göre farklılık göstermemektedir.
 H_1 : Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri yaşlarına göre farklılık göstermektedir.
3. H_0 : Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri eğitim durumlarına göre farklılık göstermemektedir.
 H_1 : Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.
4. H_0 : Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri medeni durumlarına göre farklılık göstermemektedir.
 H_1 : Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir.
5. H_0 : Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri gelir düzeylerine göre farklılık göstermemektedir.
 H_1 : Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri gelir düzeylerine göre farklılık göstermektedir.
6. H_0 : Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri memleketlerine göre farklılık göstermemektedir.
 H_1 : Katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyleri memleketlerine göre farklılık göstermektedir.

Tablo 4.45. Erzurum Kent Merkezinin Kentsel Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyinin Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	Ortalama	T	P
Kadın	3,1664	1,130	0,259
Erkek	3,2175		

Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyinin cinsiyete göre t-testi sonuçları Tablo 4.45'te gösterilmiştir. Erzurum'un kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0,05$).

Tablo 4.46. Erzurum Kent Merkezinin Kentsel Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyinin Medeni Duruma Göre t-Testi Sonuçları

Medeni Durum	Ortalama	t	P
Evli	3,2671	4,213	0,000
Bekâr	3,0713		

Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyinin medeni duruma göre t-testi sonuçları Tablo 4.46'da gösterilmiştir. Erzurum'un kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyi ile medeni durum arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,05$). Evli olanların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesi düzeyini algılaması (3,2671), bekâr olanlardan daha yüksektir(3,0713). Yani evliler bekârlara göre Erzurum'un daha yaşanabilir olduğunu düşünmektedir.

Tablo 4.47. Erzurum Kent Merkezinin Kentsel Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyinin Memlekete Göre t-Testi Sonuçları

Memleket	Ortalama	T	P
Erzurum	3,2266	1,351	0,177
Erzurum Değil	3,1676		

Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyinin memlekete göre t-testi sonuçları Tablo 4.47’de gösterilmiştir. Erzurum’un kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyi ile memleket arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p < 0,05$).

Tablo 4.48. Erzurum Kent Merkezinin Kentsel Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyinin Yaşa Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

Yaş	Ortalama	F	P
18-25	3,0639	3,774	0,005
26-35	3,2023		
36-45	3,2890		
46-55	3,2961		
56 ve üzeri	3,1630		

Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyinin yaşa göre tek yönlü varyans analizi sonuçları (ANOVA) Tablo 4.48’de gösterilmiştir. Erzurum’un kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyi ile yaş arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p < 0,05$). Yaşları 36-45(3,2890) ve 46-55(3,2961) aralığında olan katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyi diğer yaş aralığındaki katılımcılardan daha yüksektir. Yani bu yaş aralığındaki katılımcılar diğer katılımcılara göre Erzurum’u daha yaşanabilir buluyorken, Erzurum’u en az yaşanabilir bulan katılımcılar 18-25 yaş aralığındaki katılımcılardır.

Tablo 4.49. Erzurum Kent Merkezinin Kentsel Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyinin Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

Eğitim Durumu	Ortalama	F	P
İlköğretim(ilkokul)	3,1126	2,029	0,073
İlköğretim(ortaokul)	3,2622		
Ortaöğretim(lise)	3,2444		
Yüksekokul	3,0580		
Lisans	3,1963		
Lisansüstü	3,3271		

Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyinin eğitim durumuna göre tek yönlü varyans analizi sonuçları (ANOVA) Tablo 4.49'da gösterilmiştir. Erzurum'un kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyi ile eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0,05$).

Tablo 4.50. Erzurum Kent Merkezinin Kentsel Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyinin Gelire Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

Aylık Gelir	Ortalama	F	P
Geliri Yok	2,8857	2,667	0,015
1000-1600	3,4533		
1601-3000	3,1973		
3001-4000	3,1351		
4001-5000	3,2319		
5001-6000	3,2316		
6001 ve üzeri	3,3247		

Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyinin gelire göre tek yönlü varyans analizi sonuçları (ANOVA) Tablo 4.50'de gösterilmiştir. Erzurum'un kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyi ile gelir arasında anlamlı bir farklılık vardır

($p<0,05$). Aylık geliri 1000-1600 TL (3,4533) arasında olan katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyi diğer gelir gruplarına sahip katılımcılara göre daha yüksektir. Katılımcılardan geliri olmayanlar (işsizler) diğer katılımcılara göre Erzurum'un daha az yaşanabilir olduğunu düşünmektedir.

Tablo 4.51. Erzurum Kent Merkezinin Kentsel Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyinin Gidere Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

Aylık Gider	Ortalama	F	P
1000-1600	2,9567	5,178	0,000
1601-3000	3,2869		
3001-4000	3,0781		
4001-5000	3,2822		
5001-6000	3,2407		
6001 ve üzeri	3,3169		

Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyinin gidere göre tek yönlü varyans analizi sonuçları (ANOVA) Tablo 4.51'de gösterilmiştir. Erzurum'un kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyi ile gider arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,05$). Aylık gideri 6001 TL ve üzeri (3,3169) olan katılımcıların Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyi diğer gider gruplarına sahip katılımcılara göre daha yüksektir. Katılımcılardan gideri 1000-1600 TL arasında olan katılımcılar diğer katılımcılara göre Erzurum'un daha az yaşanabilir olduğunu düşünmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Erzurum'un kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyini ölçmeyi hedefleyen bu çalışmada; öncelikle konuyla ilgili soru ve yargılardan oluşan anket çalışması Erzurum kent merkezinde ikamet eden 520 kişiye uygulanmış ancak eksiksiz olarak doldurulan 513 tanesi değerlendirilmiştir. Bu anketlerden elde edilen veriler SPSS 20 paket programı ile istatistiki analizlere tabi tutulmuş ve bir takım değerlendirmeler yapılmıştır.

Elde edilen verilere göre, ankete katılan bireylerin %36,6'sı kadın, %63,4'ü erkeklerden oluşmaktadır. %31,2'si 26-35, %22,6'sı 36-45, %21,2'si 18-25, %12,9'u 56 ve üzeri, %12,1'i ise 46-55 yaş aralığındadır. Katılımcıların %38,4'ü lisans, %35,7'si ortaöğretim(lise), %13,5'i yüksekokul, %5,5'i lisansüstü, %5,3'ü ilköğretim(ilkokul) ve %1,8'i ise ilköğretim(ortaokul) mezunudur. Katılımcıların meslek bilgileri incelendiğinde, %54'ü memur, %16'sı esnaf, %7'si emekli, %5,3'ü serbest meslek %4,7'si kamu işçisi, %4,5'i işçi(özel sektör),%4,1'i işsiz ve %3,9'u ev hanımıdır. Katılımcıların aylık gelirleri %28,8'i 1601-3000 TL arasında %25'i 4001-5000 TL arasında, %21,6'sı 3001-4000 TL arasında, %11,5 6001 TL ve üzeri, %8,4'ü 5001-6000 TL arasında %0,6'sı ise 1000-1600 TL şeklindedir. Katılımcıların aylık giderlerine ilişkin bilgiler incelendiğinde ise, %32,6'sı 3001-4000 TL arasında, %25'i 1600-3000 TL arasında, %21,4'ü 4001-5000 TL arasında, %11,3'ü 5001-6000 TL arasında, %5,1'i 6001 TL ve üzeri, %4,7'si ise 1000-1600 TL şeklindedir. Aylık giderin geliri aşması durumunda aradaki farkın nasıl karşılandığı sorusuna ilişkin olarak katılımcıların %20,9'u kredi kartı veya banka kredisi kullandığını, %6,2'si aile bireylerinden yardım aldığını ve %5,1'i ise bireysel tasarruflarını kullandığını ifade etmiştir. %67,8'ise giderlerinin gelirlerini aşmadığını ifade etmiştir.

Katılımcıların %65,1'i evli iken %34,9'u bekârdır. Katılımcıların %39,4'ü konut sahibi iken, %60,6'sı konut sahibi değildir. Katılımcıların % 54,6'sı otomobil sahibi iken, %45,4'ünün otomobilleri yoktur. Katılımcıların %32,4'ü bakmakla yükümlü olduğu kimse olmadığını ifade ederken, 1 kişiye bakmakla yükümlü olanların oranı %10,9 iken 2 kişiye bakmakla yükümlü olanların oranı %24'tür. 3 kişiye bakmakla yükümlü olanların oranı %14,4 'dür. 4 ve daha fazla kişiye bakmakla yükümlü olanların oranı ise toplam %18,3'tür. Katılımcıların % 52,8'sinin memleketi Erzurum iken,

%47,2'sinin memleketi Erzurum değildir. Katılımcıların %48,3'si Erzurum'da memleketleri olduğu için yaşadıklarını belirtirken, %48,7'si iş nedeniyle yaşadıklarını belirtmiştir. Ayrıca katılımcıların %9'u evlilik nedeniyle, %0,6'sı çocuklarının eğitimi için, %0,6'sı ise sağlık imkânları nedeniyle yaşadığını belirtmiştir. Ayrıca katılımcılardan %73,9'u Erzurum'da yaşamaktan memnun olduğunu, %26,1'i ise memnun olmadığını ifade etmiştir.

Katılımcılardan Erzurum'un diğer şehirlere göre artılarını sıralamaları istenmiş ve katılımcıların %42,3'ü sağlık imkânlarını, %, 19,5'i ise ulaşım kolaylığını, %12,9'u güvenli ve huzurlu olmasını, %11,7'si trafik sorunu olmamasını, %4,7'si ise eğitim imkânlarını seçmiştir.

Katılımcılardan Erzurum kent merkezinin sahip olduğu sorunları kendi önceliklerine göre sıralamaları istenmiş ve %29,8'i geçim şartlarının zorluğunu, %17,7'si sağlık koşullarına uygun su sağlanamamasını, %18,1'i sosyal ve kültürel yaşamın yetersizliğini, %11,5'i çarpık kentleşme ve %9,6'sı ise hava kirliliğini, Erzurum'un en öncelikli sorunları olarak sıralamıştır.

Erzurum kent merkezinde kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyini ölçmek için BM İnsan Yerleşimleri Konferansı Habitat II Ulusal Rapor ve Eylem Planı ve Avrupa Kentsel Şartı'na göre Avrupa'da yaşayan kentlilerin kaliteli bir yaşamdan beklentileri ve hak ettikleri koşullardan yola çıkılarak oluşturulan ankete katılan toplam 513 katılımcıdan kendilerine yöneltilen yargılar için “Tamamen Katılıyorum”, “Kısmen Katılıyorum” , “Kararsızım” , “Katılmıyorum” ve “Hiç Katılmıyorum” şeklinde fikir belirtmeleri istenmiştir.

Ankete katılanların %76,8'i kişilerin can ve mal güvenliğinin tam olarak sağlandığını, %75,9'u yeterli eğitim imkânı olduğunu, %87,1'i sağlık imkânlarının yeterli olduğunu, %77'si şehirlerarası ulaşım imkânlarının yeterli olduğunu, %65,9'u kentte bulunan manevi, tarihi ve kültürel anlamı olan yapıların yeterince korunduğunu, %65,3'ü şehir içi ulaşımın ucuz ve kolay olduğunu, %55,1'i komşuluk ilişkilerinin gelişmiş olduğunu, %54,6'sı çocuk yetiştirmek için güvenli sosyal çevrenin mevcut olduğunu, %53,6'sı belediyenin hizmetlerini tam olarak yerine getirdiğini, %53,1'i istenilen her şeye çabuk, kolay ve uygun fiyata erişilebildiğini düşünmektedir.

Katılımcıların %86,9'u kiraların çok yüksek olduğunu ve konut sayısının yetersiz olduğunu, %79,7'si sanatsal ve kültürel faaliyetlerin yetersiz olduğunu, %71,1'i musluktan akan suyun sağlıklı olmadığını, %70'i Erzurum'un havasının temiz olmadığını, %69,8'i Erzurum'un ikliminin hayatı olumsuz etkilediğini, %65,7'si Erzurum'un dinlenmek, eğlenmek ve spor yapmak için yeterli alan ve imkâna sahip olmadığını, % 63,6'sı yerel yönetimin kentle ilgili kararlarda fikirlerinin alınmadığını, %59,1'i herkesin her türlü mal ve hizmete erişmekte eşit olmadığını, %56,9'u trafikte yayalara ayrılan yolların yeterli ve güvenli olmadığını, %53'ü Erzurum'un yeterince yeşil alana sahip olmadığını, %53,8'i kentte bulunan doğal kaynakların kent ekonomisine katkıda bulunmasının sağlanmadığını, %52,8'i doğal afetler açısından tehlikeli bir bölge olduğu ve böyle bir riske karşı yeterince önlem alınmadığını, %51,7'si kentin gürültüsünün hem sağlığı hem günlük hayatı olumsuz etkilediğini, %51,7'si kentin sahip olduğu doğal güzelliklerin yeterince tanıtılmadığını düşünmektedir.

Katılımcıların demografik özellikleriyle Erzurum kent merkezinin kentsel yaşam kalitesini ve yaşanabilirliğini algılama düzeylerini ölçmek için yapılan istatistiki analiz sonuçlarına göre, kentsel yaşam kalitesini algılama düzeyi ile cinsiyet, eğitim durumu ve memleket arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, yaş, medeni durum, gelir düzeyi ve gider düzeyi arasında ise anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir.

Erzurum'un kentsel yaşam kalitesi ölçütleri açısından mevcut durumu ve Erzurum'da ikamet eden bireylerin fikirleri alınarak elde edilen bulgular doğrultusunda yapılabilecek öneriler:

- Erzurum, nüfus yapısı itibariyle genç ve dinamik bir nüfusa sahiptir ancak istihdam imkânlarının kısıtlı olması, olumsuz iklim şartları gibi nedenlerle çok fazla göç vermektedir. Göç hem alan şehirler hem veren şehirler açısından ciddi ekonomik ve sosyal sorunlar doğurmaktadır. Bu nedenle göçün nedenlerinin tam olarak araştırılarak, bu nedenlerin ortadan kaldırılmasına yönelik, göçü önleyici politikalar geliştirilmelidir.
- Erzurum'da konutların yetersiz ve kiraların yüksek olduğu düşünülmektedir. Hane halklarının tüketim harcamalarında gelirlerinin büyük bölümünü konut harcamalarına ayırdığı düşünüldüğünde, Erzurum'da ikamet eden hane

halklarının yaşam kalitesinin kötü etkilenmemesi için her gelir grubuna uygun fiyatlı, her aile tipine uygun genişlikte, rahat konutların üretilmesine yönelik projeler desteklenmeli ve özellikle fiyatlar konusunda hem ev sahiplerini hem kiracıları koruyucu yasalar çıkarılmalıdır.

- Erzurum'da hem yeteri kadar sanatsal ve kültürel faaliyet olmadığı hem de dinlenmek, eğlenmek ve spor yapmak için yeterli alan ve imkâna sahip olmadığı düşünülmektedir. Bireylerin günlük hayatın temposundan uzaklaşmak, dinlenmek, stres atmak, kendini geliştirmek için ihtiyaç duyduğu faaliyetleri yerine getirebilecek imkânlarla sahip olması kentleri daha yaşanabilir kılmak için çok önemli olduğu için bu tarz etkinliklerin sıklaşması ve uygun mekânların oluşturulması önemlidir. Her yaşa, her gelir grubuna, her zevke hitap eden, genç, yaşlı, engelli bireylerin eşit olarak yararlanabileceği merkezlerin ve tesislerin sayısı artırılmalı ve sosyal, sanatsal ve kültürel hayat desteklenmelidir.
- Erzurum'da musluktan akan suyun sağlık koşullarına uygun olmadığı düşünülmektedir. Ancak ESKİ tarafından yayınlanan rapora göre Erzurum içme suyunun kalitesinin, Türk Standartları, Dünya Sağlık Örgütü, ABD Çevre Koruma Ajansı ve Avrupa Birliği standartlarına uygun olduğu belirtilmiştir. Bu durum binaların sahip olduğu su depolarının ya da su borularının eski ve kirli olması gibi nedenlerden kaynaklanıyor olabilir. Suyun kaliteli olmasına karşın musluktan akan suyun sağlıklı bulunmamasının nedenleri yetkililerce araştırılıp sorunun çözüme kavuşturulması ve kentlilerin bu konudaki şikâyetlerinin giderilmesi gerekmektedir.
- Erzurum'un havasının kirli ve sağlıksız olduğu ve yeterli yeşil alana sahip olmadığı düşünülmektedir. Hava kalitesi izleme merkezi 2018 verilerine göre Erzurum'un hava kalitesi yıl içinde iyi ve orta olarak değişkenlik göstermektedir. Bu durum solunum yolu rahatsızlıkları olan hassas kişiler için sağlık açısından risk oluşturabilmektedir. Bu nedenle hava kirliliğinin kaynağı olan egzoz gazı ve kışlık yakıt türlerine karşı önlem alınması zorunludur. Motorlu taşıtlar nedeniyle oluşan kirlilik için trafik yoğunluğu azaltılmalı ve toplu taşıma özendirilmelidir. Özellikle kış aylarında kalitesiz yakıt tüketimi nedeniyle oluşan kirlilik için yetkililer denetimlerini artırmalı ve doğalgaz gibi havayı kirliletmeyen yakıtların kullanımının yaygınlaşmasını desteklemelidir.

Ayrıca havanın temizlenmesine de yardımcı olan yeşil alanların varlığının artırılması ve bu konuda kentlilerin bilinçlendirilmesi ve ağaç dikimi için desteklenmesi önemlidir.

- Erzurum’da hakim olan iklim şartlarının hayatı olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Özellikle kışların çok sert ve yoğun kar yağışlı olması ve kış süresinin çok uzun olması nedeniyle hem maddi hem manevi olarak burada ikamet eden bireylerin hayatları olumsuz etkilenmektedir. Özellikle ısınma giderlerinin diğer bölgelere göre oldukça maliyetli olması, kullanılan yakıtların hava kirliliğine neden olması, bu mevsimde giyim maliyetlerinin artması, kötü hava koşulları ve buzlanma gibi nedenlerden dolayı sık sık trafik kazalarına maruz kalınması ve bu durumlarda ortaya çıkan maddi hasarlar gibi sorunlar sıklıkla yaşanmaktadır. Bu sorunlar hayatı olumsuz etkilediği gibi göçlere de neden olabilmektedir. Bu nedenle Erzurum ve benzer şartlara sahip yerleşim alanlarında halkın yaşam kalitesini olumsuz etkileyen bu sorunların mümkün olduğunca en aza indirgenmesi için yetkililerin mutlaka çalışmalar yapması ve buradaki hane halklarına fiyat ve vergi indirimi gibi uygulamalar yapılabilmesi düşünülebilir.
- Erzurum’da yerel yönetimin kentle ilgili kararlarda kentlilerin fikirlerini almadığı belirtilmektedir. Katılımcı yönetim, şeffaflık ve verimlilik açısından çok önemlidir. Kentle ilgili yapılacak çalışmalarda, kent sakinlerinin istekleri, ihtiyaçları ve beklentileri doğrultusunda hareket etmek, kentlilik bilincinin artması ve kentlilerin kente olan aitlik duygusunu artırmasının yanında özellikle yerel yönetimler açısından kaynakların etkin kullanımını sağlayacağı için kaynak israfının önüne geçecektir. Bu nedenle kentlerin gelecekleri için kentliler mutlaka sürece dâhil edilmelidir. Bu amaçla birçok yerel yönetim Kent Konseyleri kurmuştur. Erzurum Büyükşehir Belediyesi bünyesinde 2014 yılından itibaren faaliyet gösteren Kent Konseyi’nin katılımcı yönetim anlayışı ve işleyişi konusunda etkinliğinin daha fazla artırılması gerekmektedir.
- Erzurum’da herkesin her türlü mal ve hizmete erişmekte eşit olmadığı düşünülmektedir. Engelliler, yaşlılar, yardıma muhtaçlar, hastalar, kadın, erkek, çocuk gibi toplumun bütün kesimlerinin, gelir durumu ne olursa olsun istediği mal ve hizmete istediği zamanda erişmesinin sağlanması, her türlü mal ve

hizmete eşit olarak ulaşabilmesi yaşanabilir mekânların birincil şartıdır. Yerel yönetim başta olmak üzere, sivil toplum örgütleri ve yetkili diğer kamu kurum ve kuruluşlarının öncelikle dezavantajlı gruplar olmak üzere toplumun her kesimi için fırsat eşitliği sağlayacak uygulamaları hayata geçirmesi gerekmektedir.

- Erzurum’da bulunan doğal kaynakların yeterince tanıtılmadığı ve kent ekonomisine katkıda bulunmasının sağlanmadığı düşünülmektedir. Doğal kaynaklar gerek enerji kaynağı olabilmesi gerek turizm açısından ekonomik getirisi fazla olması nedeniyle çok önemlidir. Bu nedenle sahip olunan kaynakların doğaya ve çevreye zarar vermeden, ekonomik kalkınma için doğru stratejiler geliştirilerek kullanılması ve yerli ve yabancı turistlerin kente ziyaretlerinin sağlanması için doğru pazarlama yöntemleri seçilmesi önemlidir.
- Erzurum’da doğal afetlere karşı yeterince önlem alınmadığı düşünülmektedir. Temel alt yapı eksikliği, plansız yerleşim yerleri, kalitesiz ve depremlere karşı dayanıksız binalar, toplumun yeterince bilgilendirilmemiş olması gibi nedenlerle yıkıcı olan doğal afetlerin etkisi daha da fazla olabilmektedir. Bu nedenle doğal afetlerin yıkıcı etkisini azaltmak ve doğal afet riski yüksek olan bu bölgeyi güvenli hale getirmek için politikalar üretilmeli ve mevzuatlar uygun hale getirilip uygulanmalıdır. Özellikle halkın bilinçlenmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Ancak bu şekilde can ve mal kayıplarının önüne geçilerek bireylerin korkusuzca yaşaması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Aydın, N.- Ergün, E. “1924 Erzurum Depremi ve Gazi Mustafa Kemal Paşa”. *Tarih ve Günce Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi* 2, 2018/Kış, 145-168.
- Başaran, İ., Çiftçi, S. (2011). “Yönetimler Arası İşbirliğinin Kentsel Yaşam Kalitesinin Geliştirilmesindeki Önem”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, XIII/II, 251-274.
- Belli, A.- Aydın, A. (2017). “Kent Kültürü Ve Kentlilik Bilincinin Oluşumunda Üniversitelerin Rolü: Mustafa Kemal Üniversitesi Örneği”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 39, 422-434.
- BM İnsan Yerleşimleri Konferansı Habitat II Türkiye Ulusal Rapor ve Eylem Planı. 1996.
- Cansever, T. (2015). *Bir Şehir Kurmak*. İstanbul: Klasik Yayınlar.
- Çam, N. (2014). “Şehir Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi: Kastamonu Şehir Merkezinde Bir Uygulama”. *2014 Uluslararası İşletme ve Yönetim Dergisi*, 2/3, 286-307.
- Demirkaya, Y. (2010). *Çekmeköy’ün Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Kentsel Yaşam Kalitesi*. İstanbul: Çekmeköy Belediyesi Yayınları.
- Ekşioğlu, A. Y. (2011). *Kentsel Yaşam Kalitesi ve İstanbul Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Emür, S.- Onsekiz, D. (2007). “Kentsel Yaşam Kalitesi Bileşenleri Arasında Açık ve Yeşil Alanların Önemi – Kayseri/Kocasinan İlçesi Park Alanları Analizi”. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22 / 1, 367-396.
- Ersoy, M. (2016). *Kentsel Planlama Kuramları*. Ankara: İmge Yayınları.
- Ertürk, H. (1997). *Kent Ekonomisi*. Bursa: Ekin Kitapevi Yayınları.
- Evcil Türksever, A. N. (2001). *Türkiye’de Büyük Şehir Alanlarında Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yöntem*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Işık, N.- Kılınç E. C. (2011). “Bölgesel Kalkınmada Ar-Ge ve İnovasyonun Önemi: Karşılaştırmalı Bir Analiz”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6, 9-54.
- Kaypak, Ş. (2016). “Kentsel Bir Sorun Olarak Kentsel Güvenlik”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 33, 35-50.
- Keleş, R. (1972). *Şehirciliğin Kuramsal Temelleri*. AÜ SBF Yayınları.
- Kılıçaslan, İ. (2002). *Kentleşmenin Ekonomik Yönleri*. İstanbul: İTÜ Matbaası.
- Marans, R. (2007). “Kentsel Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi”. *Mimarlık Dergisi*, 335, 28-31.
- Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, (1996). *Avrupa Kentsel Şartı*. Ankara: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Oktay, D. (2007). “Sürdürülebilirlik, Yaşanabilirlik ve Kentsel Yaşam Kalitesi: Kavramdan Uygulamaya”. *Mimarlık Dergisi*, 335, 37-40.
- Parlak, B. (2011). “Yaşanabilir Bir Samsun: Kentsel Yaşanabilirlik Analizi”. *Samsun Sempozyumu*, 13-16 Ekim 2011, Samsun.
- Sapancalı, F. (2009). *Toplumsal Açısından Kentsel Yaşam Kalitesi*. İzmir: Altın Nokta Basım Yayın.
- Saran, U. (2004). *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Kalite Odaklı Bir Yaklaşım*. İstanbul: Atlas Yayınları.
- Savaş Yavuzçehre, P.- Torlak, S. (2006). “Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler: Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 184-207.
- Sınmaz, S. (2013). “Yeni Gelişen Planlama Yaklaşımları Çerçevesinde Akıllı Yerleşme Kavramı ve Temel İlkeleri”. *Megaron*, 8/2, 76- 86.
- Şeker, M. (2011). *İstanbul’da Yaşam Kalitesi Araştırması*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Tuna, Y.- Ceritli, İ. (1997). “Kentsel Kalkınma Sürecinde Kent Ekonomisinin İşlevleri ve Sorunları”. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 6/4, 19-44.

Türkiye Habitat III Ulusal Raporu, 2014.

Ünal, C. B. (2004). *Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri İle İstanbul Analizi Ve Toplam Kentsel Yaşam Kalitesi Yönetim Yaklaşımı*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Yaşar, M. (2014). “İstatistiğe Yönelik Tutum Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması”. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 59-75

Yumuşak, İ. (2008). “Beşeri Sermayenin İktisadi Önemi ve Türkiye’nin Beşeri Sermaye Potansiyeli”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 55, 3-48.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.eski.gov.tr/su/> (22.01.2019)

http://www.mfa.gov.tr/dunya-surdurulebilir-kalkinma-zirvesi_johannesburg_-26-agustos---4-eylul-2002_.tr.mfa (10.05.2018)

<http://www2.kalkinma.gov.tr/kamuyat/il.html> (10.05.2018)

<https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/degiskenlerUzerindenSorgula.do?durum=acKapa&menuNo=345&altMenuGoster=1&secilenDegiskenListesi=> (15.11.2018)

<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> (15.11.2018)

<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (15.11.2018)

<https://deprem.afad.gov.tr> (20.11.2018)

<https://ebulten.bddk.org.tr/finturk#> (15.11.2018)

<https://istatistik.yok.gov.tr/> (20.11.2018)

https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=64 (15.11.2018)

www.erzurum.bel.tr (15.11.2018)

www.erzurum.gov.tr (15.11.2018)

www.havaizleme.gov.tr (20.11.2018)

www.oecd.org/about/ (10.05.2018)

EKLER

Ek 1.

ANKET

Bu anket Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Teorisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Kübra MORKOÇ KARAKAYA'nın “***Kentsel Yaşam Kalitesi ve Yaşanabilirlik Analizi:Erzurum Örneği***” konulu tezi için yapılmaktadır. Elde edilen bilgiler sadece bu amaçla kullanılacaktır. Lütfen soruları tam olarak okuduktan sonra kendinize en uygun cevapları işaretleyiniz. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Danışman: Doç. Dr. Ergün AKTÜRK

ANKET SORULARI

1- Cinsiyetiniz? Erkek () Kadın()

2- Yaşınız?

18- 25 () 26-35 () 36-45 () 46-55 () 56 ve üstü ()

3-Eğitim durumunuz?

İlköğretim (İlkokul)() İlköğretim(Ortaokul)() Ortaöğretim(Lise)()
Yüksekokul() Lisans() Lisansüstü()

4- Mesleğiniz?.....

5- Aylık geliriniz? (TL):

1000-1600() 1601-3000() 3001-4000() 4001-5000() 5001-6000()
6001 ve üstü()

6- Aylık gideriniz? (TL)

1000-1600() 1601-3000() 3001-4000() 4001-5000() 5001-6000()
6001 ve üstü()

7-Aylık gideriniz gelirinizi aşıyor ise; aşan kısmı nasıl karşılıyorsunuz?.....

8-Medeni durumunuz?.....

9-İkamet ettiğiniz ev kendinizin mi? Evet() Hayır()

10-Özel otomobiliniz var mı? Evet() Hayır()

11-Bakmakla yükümlü olduğunuz kişi sayısı?

12-Memleketiniz?.....

13-Erzurumda yaşama sebebiniz?.....

14-Erzurumda yaşamaktan memnun musunuz? Evet() Hayır()

15-Sizce Erzurum'un diğer şehirlere göre artıları nelerdir?

(1'den fazla cevabınız varsa önem sırasına göre sıralayınız.)

() Barınma giderlerinin düşük olması	() İş imkanları
() Gıda giderlerinin düşük olması	() Sağlık imkanları
() Giyim giderlerinin düşük olması	() Ulaşım kolaylığı
() Isınma giderlerinin düşük olması	() Eğitim imkanları
() Trafik sorununun olmaması
huzurlu olması	() Güvenli ve
() Diğer.....	

16-Sizce Erzurum'un öncelikli sorunları nelerdir?

(1'den fazla cevabınız varsa önem sırasına göre sıralayınız.)

() Kent planlamasındaki sorunlar	() Trafik
() Konut kalitesizliği	() Sağlık
() Konut yetersizliği	() Eğitim
() Kentlilerin can ve mal güvenliğinin tehlikede olması
Altyapı	() Ulaşım ve
() Sağlık koşullarına uygun su sağlanamaması	() İstihdam
() Hayat şartlarının zorluğu	
() Haberleşme(iletişim)	
() Yeşil alanların yetersizliği	() Hava kirliliği
() Sosyal ve kültürel yaşamın yetersizliği	() Görsel kirlilik
() Doğal afetlere karşı yeterli önlem alınmaması
kentleşme	() Çarpık
() Diğer.....	

	Erzurum için cevaplayınız	Tamamen katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
17	Kişilerin can ve mal güvenliği tam olarak sağlanıyor.					
18	Çocuk yetiştirmek için güvenli sosyal çevre mevcuttur.					
19	Yeterli eğitim imkanı vardır.					
20	İklim şartları hayatı olumsuz etkiler.					
21	Sağlık imkanları yeterlidir.					
22	Musluktan akan su sağlık koşullarına uygundur.					
23	Atık sular ve katı atıklar sağlık koşullarına uygun olarak uzaklaştırılır.					
24	Hava kirliliği yoktur.					
25	Yeterli miktarda park,bahçe ve yeşil alana sahiptir.					
26	Şehir içi ulaşım ucuz ve kolaydır.					
27	Şehirlerarası ulaşım imkanları yeterlidir.					
28	Dinlenme,eğlenme ve spor amaçlı yeterli alan ve imkan vardır.					
29	Trafikte yayalara ayrılan yollar yeterli ve güvenlidir.					
30	Kentin gürültüsü(trafik,inşaat vb..) hem sağlığı hem de günlük hayatı olumsuz etkiler.					
31	Belediye (çöp toplama,yol yapım ve onarım vb) hizmetlerini tam olarak yerine getirir.					

	Erzurum için cevaplayınız	Tamamen katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
32	Yerel yönetim kentle ilgili aldığı kararlarda halkın fikrini alır.					
33	İstenilen herşeye çabuk,kolay ve uygun fiyata erişilebilir.					
34	Herkes her türlü mal ve hizmete erişmekte eşit imkanlara sahiptir.					
35	Sanatsal ve kültürel faaliyetler yetersizdir.					
36	Kentte bulunan manevi,tarihi ve kültürel anlamı bulunan yapılar yeterince korunmaktadır.					
37	Kentin sahip olduğu doğal güzellikler yeterince tanıtılmaktadır.					
38	Kentte bulunan doğal kaynakların kent ekonomisine katkıda bulunması sağlanıyor.					
39	Komşuluk ilişkileri gelişmiştir.					
40	Konut sayısı yetersizdir ve kiralar yüksektir.					
41	Doğal afetler açısından tehlikeli bir bölgedir ve böyle bir riske karşı yeterince önlem alınmamıştır.					

42-Kentsel yaşam kalitesini etkileyen aşağıdaki faktörleri kendi önceliklerinize göre 1,2,3,4,5,6, şeklinde sıralayınız.

(Eş değerde önceliğe sahip olan kriterleri aynı sayıyla ifade edebilirsiniz.)

(**EĞİTİM** (okul sayısı,öğretmen sayısı,derslik sayısı,üniversite sayısı,okur-yazar oranı, vb...)

(**EKONOMİ** (kişi başına düşen gelir,işsizlik oranı,barınma-ısınma-gıda....harcamaları,vb...)

(**SAĞLIK** (doktor sayısı,hastane sayısı,yatak sayısı,vb...)

()**GÜVENLİK** (suç oranı,doğal afet riski,vb...)

()**KENT HAYATI** (hava kalitesi, temiz su, yeşil alanlar ve parklar, avm sayısı, trafik, ulaşım vb...)

()**KÜLTÜR-SANAT** (kütüphane sayısı,müze sayısı,tiyatro ve sinema sayısı,vb...)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Kübra MORKOÇ KARAKAYA
Doğum Yeri ve Tarihi	Erzurum/ 1984
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Teorisi Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Sertifika Programları	İnternet Girişimciliği ve E-Ticaret Eğitimi- 2011 360° Sosyal Medya Uzmanlığı Eğitimi- 2011 Genç Girişimcilik e-Ticaret Uygulama Programı- 2011
İletişim	
E-Posta Adresi	kbrmrkc@gmail.com
Tarih	19.09.2019